

Vladislav V. Šak and his Philharmonic

Věra Šustíková

Abstract: Vladislav Vladislavovič Šak (1894–1977) was a pianist, conductor, composer, and musical entrepreneur. He was behind the founding of the Umělecký klub (Artists' Club) and was its first chairman. In 1919 he established the limited company Presto, a concert and theatrical agency with publishing and printing services. He published the magazines *Hudba*, *Národní obzor*, and *Svět umělců* and the newspaper *Den*, and he was the author of scholarly articles and polemical pamphlets. From 1919 to 1921, he was the owner of a philharmonic orchestra that bore his name and was capable of competing artistically with the Czech Philharmonic. He made guest conducting appearances with various orchestras in Germany, and from 1926 to 1929 he was the chief conductor of the Sofia Philharmonic. In 1939, he conducted the orchestra of the Liepājas Filharmonija in Latvia. From 1933 to 1935, he tried to revive the Orchestra of the Artists' Club under the name of the Prague Philharmonic. He attempted its revival two more times under the name of the Prague Philharmonic Orchestra in 1941–43 and again in 1945–48. In 2000, the National Museum – Czech Museum of Music purchased his estate, which makes an exceptionally valuable contribution to our picture of Czech musical life in the first half of the 20th century.¹

Key words: Vladislav Vladislavovič Šak, Artists' Club in Prague, Orchestra of the Artists' Club, Presto, Šak Philharmonic, Lucerna, Sofia Philharmonic, Liepājas Filharmonija in Latvia, Prague Philharmonic, Prague Philharmonic Orchestra

The family of Vladislav Vladislavovič Šak² was rather unusually complicated. His grandfather, the brewer and landowner Vilém Šak, married Kateřina Pflanzarová³ in 1850, and her brother Jan⁴ later became the owner of the famed Black Brewery (Černý pivovar) on

---

This work was financially supported by the Ministry of Culture of the Czech Republic (DKRVO 2024–2028/20.I.b, 00023272).

1) The estate of Vladislav V. Šak, National Museum – Czech Museum of Music, Sp 33/2000, not processed (hereinafter NM–ČMH, Estate of V. V. Šak).

2) At the beginning of his musical career, Šak signed his name as V. Vladislavovič Šak, then later as Vladislav V. Šak.

3) His grandmother Kateřina Pflanzarová, daughter of Jan Pflanzler from Horažďovice and of his second wife Anna, née Bozděchová.

4) His grandfather Jan Pflanzler Jnr (1819–1900), the son of Jan Pflanzler from Horažďovice, and the brother of Kateřina. With Johanna Corvinová (1826–1898), he had six children, and Kamila was the fourth. From the mid-1860s he lived with his family in Prague. In 1881 he became a burgher of Prague and obtained the right to brew beer. He was a brewer and the owner of the famed Black Brewery on Charles Square in Prague.

Charles Square in Prague. Vilém's son Vladislav, the father of V. V. Šak, married his cousin Kamila Pflanzarová,⁵ the daughter of Kateřina's brother Jan. Concerning this, Vladislav V. Šak wrote the following witty entry in his diary: "*My father is also my uncle, my mother is my aunt, my brother my cousin, my sisters also cousins, and I myself my own cousin.*"⁶

His father, the secondary school teacher Vladislav Šak (1860–1941), taught mathematics and descriptive geometry. In 1882, he accepted an offer from a Bulgarian friend and took a post at a prospering grammar school in Sliven, where a large group of Czech teachers was already working. Later, he also took his wife Kamila, whom he married on 15 August 1887 in Prague, to Bulgaria. After having gone from one grammar school to another several times, he moved up to a university position with an appointment as a senior lecturer, teaching from 1891 to 1894 at the faculty of physics and mathematics of an institution of higher education in Sofia (now Sofia University), where he lectured on spherical and analytical geometry, algebraic analysis, and algebra. He was appointed full professor in 1907. He wrote and translated mathematics textbooks for grammar schools and devoted himself to the theory of pedagogy.

The breadth of his interests went beyond the boundaries of mathematics. He wrote poetry and published a Bulgarian-Czech/Czech-Bulgarian dictionary and a Bulgarian grammar textbook written in Czech. He also translated works by Bulgarian authors into Czech. In 1908, after 26 years of working in Bulgaria, he returned to Prague with his whole family as a pensioner and continued to teach there at a business academy. During the First World War, he was a war correspondent, and after the war he even held some positions in Prague as a Bulgarian diplomat, serving from 1920 to 1932 as the honorary consul general of Bulgaria in Prague, for example.⁷ He and his wife Kamila had six children. The two eldest (Kamila and Jan) were born in Prague,⁸ where their mother would initially return to her family before giving birth, then Jana, Vladislav, Marie, and Jarmila were born in Sofia.⁹

Their son Vladislav was born on 29 October 1894. He inherited Czech nationality from his parents, but his citizenship (based on his place of birth) was Bulgarian.¹⁰ He began attending school in Sofia in 1900. After finishing primary school, he enrolled in the local grammar school. When the family returned to Bohemia in 1908, he enrolled at the Czechoslovak Business Academy in Prague in the autumn of 1909. He received his certificate of graduation on 5 July 1913. His academic performance was very average: he only had top marks in physics, commercial and business law, economics, typing, and Bulgarian; his other marks ranged between 2 (very good) and 3 (average). He received only a barely passing mark of 4 in German language and correspondence, given to him by Otakar Ostrčil, later an important Czech composer.¹¹

5) His mother Kamila Pflanzarová (1860–1938), the daughter of Jan Pflanzler Jnr and of Johanna, née Corvinová.

6) Diary entries. NM–ČMH, Estate of V. V. Šak.

7) See BEČVÁŘOVÁ, Martina: *České kořeny bulharské matematiky*. Prague: Matfyzpress, 2009.

8) Kamila (1888–?), Jan (1891–1951).

9) Jana (1893–1977), Vladislav (1894–1977), Marie (1896–1978), and Jarmila (?–1901).

10) V. V. Šak did not become a Czechoslovak citizen until 1958 (see the documentation in his estate).

11) His final certificate from his fourth year of study at the Czechoslovak Business Academy, issued on 5 July 1913, is preserved in the estate.

His mother Kamila introduced all of the children to the arts. In accordance with her wishes, the children took private music lessons in Sofia from Czech teachers, learned to play the piano and the violin, and attended theatrical performances, concerts, and exhibitions. Vladislav wanted to become a pianist and conductor, and he even made attempts at composing. After returning to Prague, Vladislav's father sought advice from Otakar Ševčík, to whom the family was related.¹² This fact explains the openness with which the famous violin teacher expressed himself. During the visit, V. V. Šak took notes, which have been preserved in his estate.

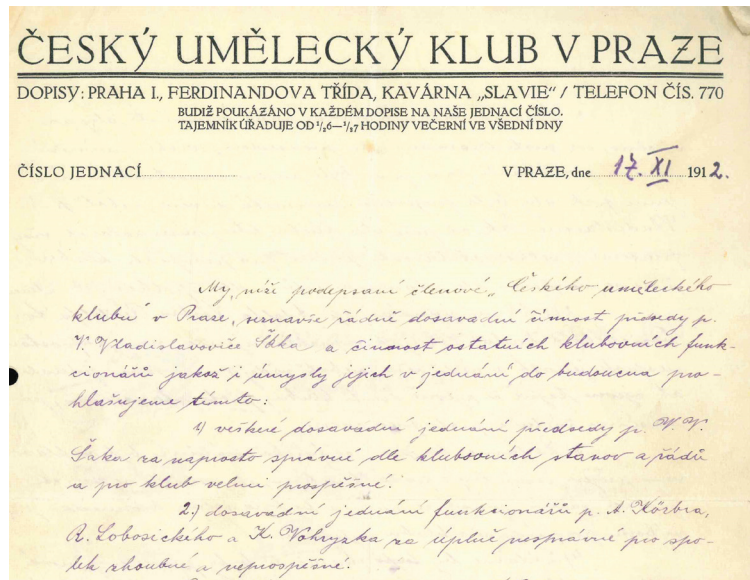
Návštěva u Ševčíka.
 Po zahraničí Chopina a Beethovena: Nadání má,
 a velké, o tom není sporu. Ale co z něj chceš mít?
 Hudebníka, jenom hudebníka? který by se živil hudbou.
 To ho raději utop až půjdeš ode mne, Vltava není
 daleko. Jaké by měl vyhlídky: v nejlepším případě, a to je
 jeden z tisíců by se stal světovým vir uocem, ale jenom
 tenkrát budeš-li mít hodně, velmi mnoho peněz: získání
 mazaného impresaria, kterých je velmi málo a na podláčení
 novinářů, ne kritiků. Ti jsou celkem poctiví, ale gaunerů,
 kteří budou dšlat reklamu. A stojí velmi mnoho peněz.
 Nebude-li mít štěstí, bude se ubíjet jako učitel
 hudby a živořit celý život nebo se stane pianistou ve
 vinárně, kde bude šumět celý život. Ale dlouho ne bude
 při tom žít. Podívej se na něj: je jako žížala, to by
 vydržel noční život sotva rok a pak by plival krev než
 by ho odvzeli na hřbitov.
 A líbil unavný život virtuosa, který musí cvičit
 každý den až 6 hodin, stále stejné věci, do úplného zblbnutí;
 život učitele hudby, který musí celý den poslouchat
 klimprovaní idiotů, aby se uživil, život vinárněného
 šumáře...
 Konservatoř: Chceš mít z něj blba. V naší konservatoře
 ři muzikanti nedostanou žádné vzdělání. Z konservatoře
 vycházejí sice dobří hudebníci, ale naprosto nevzdělání,
 negramotní, kteří v jedné větě udělají 10 chyb, nemají pojem
 o ničem. o dějinách, matematice, literatuře, ad.atd. proto
 na konservatoři je tomu nevyužívají. Je to stádo nevzdělaného,
 vášně žarlivého a závistivého dobytka, který se rve
 o skvy chleba a každého konkurenta by utopil na lžívi vody.
 Ne, konservatoř rozhodně, ne. Ne lépe soukromé hodiny.
 V pivovare máte znamenitého pedagoga Karla ze Slavkovských.
 Byl to do nedávna nejlepší náš pianista, hrál všechny rukopisné
 novinky Dvořáka a Smetany, atd. adre? .ani pes po něm
 neš škne. Všechna sláva plní tráva. A ty bys chtel ze
 svého syna udělat něco podobného?

Vladislav's notes on discussions when visiting Otakar Ševčík in late August 1908. NM-ČMH, Estate of V. V. Šak.¹³ / Vladislavův zápis průběhu návštěvy u Otakara Ševčíka koncem srpna 1908. NM-ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

¹² Otakar Ševčík (1852–1934), the famed violinist, pedagogue, and author of world-famous books on violin technique, was the son of Josef Ševčík (?–1866), a teacher and church choirmaster in Horažďovice, and of Josefina Pflanzzerová, the sister of Šak's grandmother Kateřina.

¹³ “Visit with Ševčík / After playing Chopin and Beethoven: He is talented, and very much so, no doubt. But what do you want to get out of him? A musician? A musician who makes a living just by music? Better just to drown him when you leave me. It's not far to the Vltava. What would his prospects be? In the best case, and the odds are a thousand to one, he would become a world-class virtuoso, but only if you have lots of money, a great deal of money to get a shrewd impresario, and there aren't many of them, and money to bribe journalists—not the critics, who are generally honest, but the crooks who will do the publicity. And that costs a whole lot of money. If he is not lucky, he'll work himself to death teaching music and languish all his life, or he'll become a bar pianist, playing worthless music for a living, but he won't live long that way. Just look at him! He's as skinny as a worm. He wouldn't survive nightlife more than a year, then he'd be coughing up blood until they haul him off to the cemetery. / He went on to describe the dreary life of a virtuoso who has to practise the same things over and over six hours a day until he loses his mind; or the life of a music teacher who has to listen to idiots banging away at the keyboard all day to make a living, or the life of an entertainer in a bar. / The conservatoire: You want to turn him into an idiot. At our conservatoire, the students do not get any education. They come out of the conservatoire as good musicians, of course, but as absolutely uneducated illiterates who make ten mistakes in a single sentence and know nothing about history, mathematics, literature etc. etc. because they are not taught those things at the conservatoire. They are a herd of uneducated, eternally jealous and envious beasts who fight over a scrap of bread and would drown any competitor in a teaspoon of water. / No, definitely not the conservatoire. Private lessons would be best. At the brewery, you have a wonderful teacher, Karel ze Slavkovských. Until recently, he was our country's best pianist who played all the latest things by Dvořák, Smetana etc. from the manuscripts. And today? He can't even get a dog to bark at him. Fame is fleeting. And you want to turn your son into something like that?”

The Šak family took Ševčík's opinion to heart, and Vladislav pursued his musical studies privately. He studied piano from 1908 to 1918 under Karel ze Slavkovských,¹⁴ then under Adolf Mikeš¹⁵ and Jan Heřman,¹⁶ and from 1911 to 1921 he studied composition under the leading Prague composers František Spilka (1877–1960), Karel Boleslav (1891–1972), Otakar Ostrčil (1879–1935), and Josef Bohuslav Foerster (1859–1951). During his studies, he was working in the management of the family brewery (Černý pivovar) on Charles Square. He also worked occasionally as a pianist and piano accompanist at various charity concerts of chamber music in and around Prague. He was also involved with the founding of the Artists' Club (Umělecký klub, 12 March 1912), of which he became the chairman. The club had about 40 members¹⁷ who met once a week at the café Slávie, and its secretary was Rudolf Lobosický (1886–1941). After the club's committee had a falling out, another general meeting of the club was held on 22 September 1912, at which the existing committee members Adolf Körber, Rudolf Lobosický, and Karel Vohryzek received a vote of no confidence. Šak, on the other hand, received a unanimous vote of confidence, and he was again elected as chairman of the new committee.

Statement of confidence in V. V. Šak as committee chairman from members of the Artists' Club dated 17 November 1912 (excerpt). NM–ČMH, Estate of V. V. Šak.¹⁸ / **Vyjádření důvěry V. V. Šakovi** jakožto předsedovi výboru od členů Uměleckého klubu datované dnem 17. listopadu 1912 (výstřižek). NM–ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

¹⁴ Karel ze Slavkovských (1846–1919), a pianist, leading piano teacher, and promoter of Czech composers.

¹⁵ Adolf Mikeš (1864–1929), a pianist, professor in the advanced course of the Prague Conservatoire, piano keyboard design innovator, theoretician, and experimenter.

¹⁶ Jan Heřman (1886–1946), a pianist and music teacher.

¹⁷ Jarka, Klíma, Weinberger, Strahl, Sapík, Lovosický, Zítek et al.

¹⁸ "We, the undersigned members of the Czech Artists' Club in Prague, duly acknowledging the current activities of the chairman Mr V. Vladislavovič Šak and the activities of the club's other functionaries as well as their intended future actions, do hereby declare: 1) all current actions of the chairman V. V. Šak to be absolutely proper, in accordance with the club's charter and rules, and very beneficial for the club; 2) the current actions of the functionaries Mr A. Körber, Mr R. Lobosický, and Mr K. Vohryzek to be completely improper, harmful to the association, and not beneficial."

Beginning in 1913, Šak's name appears regularly on programmes of chamber concerts of the Artists' Club, where he performed as a pianist and a piano accompanist. The programmes occasionally included some of his short pieces. In 1915 and 1916, he was also the conductor of the "Temporary Symphony Orchestra" in Prague and a music reporter on the editorial staff of *Vinobraní* (a magazine devoted to both serious and humorous literary creations, theatre, and the arts; issues of the biweekly literary journal appeared in 1916 and 1917). From September until the end of 1916, he served briefly in Pilsen as the conductor of the Municipal Theatre.¹⁹ In 1917, he worked for Alois Janovský's theatrical company,²⁰ conducting its opera and operetta performances mainly in Louny and Nymburk.²¹

In November 1919, the 25-year-old Šak founded an ensemble called the Orchestra of the Artists' Club.²² He invited two conductors to work with the orchestra: Ludvík Vítězslav Čelanský (1870–1931), who led the Czech Philharmonic in the 1918/1919 season but was replaced by Václav Talich (1883–1901) and was looking for other work, and Otakar Ostrčil, but the latter turned down the offer out of consideration for Talich.²³ There was resentment against Šak for his creation of a new philharmonic orchestra—moreover in collaboration with the conductor Čelanský—as competition with the Czech Philharmonic, which was itself facing existential problems at the time. As was made public in 1920,²⁴ Vladislav Šak would not have taken this step if Václav Talich had honoured their mutual agreement on the reorganisation of the Czech Philharmonic and its management; he had even been willing to invest his own money in the undertaking. Talich violated the agreement, however, so it was never carried out, and Šak reverted to his original plan of establishing a new orchestra.²⁵

At the same time he established Presto as a concert and theatrical agency and a publishing and printing firm; it was listed as the presenter of the newly founded orchestra's concerts. The agency Presto promised that the new orchestra would offer opportunities for young conductors and orchestral players, and it offered composers the preparation of orchestral parts for performances of their compositions free of charge and the possibility of issuing their works in print. Presto's information bureau set as its goal "[...] to inform

19) The encyclopaedia *Československý hudební slovník* incorrectly gives the year as 1917. Šak, Vladislav V., in: *Československý hudební slovník osob a institucí*, vol. 2. Prague: Státní hudební vydavatelství, 1965, p. 674.

20) Alois (also written as Louis) Janovský (1864–1942), theatre manager, actor, and stage director.

21) The encyclopaedia *Československý hudební slovník* incorrectly gives the year as 1918. Šak, Vladislav V., in: *Československý hudební slovník osob a institucí*, op. cit., p. 674.

22) Šak's ensemble was announced as the "Symfonický orchestr Presto" (Presto Symphony Orchestra), but it began performing under the name "Orchestra of the Artists' Club".

23) Ostrčil was afraid that working with the new orchestra could be seen as competing against Václav Talich, and he did not want to turn Talich into an enemy. Moreover, he did not have good relations with Čelanský, and the job would require them to cooperate. See the entry in Šak's diary dated 4 Oct. 1919. NM–ČMH, estate of V. V. Šak.

24) ŠPIDRA, Bohumil – ODCHÁZEL, Josef: *Šakova filharmonie*. Praha: Presto, 1920 (Sep.), p. 4. The full wording of the agreement is published here, supported by the printing of two letters from Šak to Talich.

25) The existing literature about the Czech Philharmonic avoids this topic. In fact, Kuna's lengthy biography of Václav Talich fails even to mention it. The author merely says that the Czech Philharmonic was never involved in intrigues against Šak. KUNA, Milan: *Václav Talich 1883–1961: Šťastný i hořký úděl dirigenta*. Prague: Academia, 2009, p. 152.

the Czechoslovak Republic and everyone abroad (artists, artistic organisations, magazines, societies, theatres, universities, music schools, concert and theatrical agencies etc. etc.) about conditions in music and arts in Bohemia”²⁶ The company published the monthly journal *Světém umělců*, the musical biweekly *Hudba*,²⁷ the weekly *Národní obzor*, the cultural daily *Den*, and various information pamphlets in print runs of 50,000 copies, which it distributed free of charge (with faithful translations for exporting). According to their promotional pamphlets, Presto book printing was equipped with the most highly perfected rapid printing technology with a completely new system for printing all kinds of black-and-white or coloured printed matter in a modern design, offering “[...] *the printing of music in any format employing the newest rotary method with specially designed machines.*”²⁸

A question that has remained unanswered to this day is how Šak intended to get the money for such an enormous investment. Martina Bečvářová, the author of a book about Šak’s father, wrote: “*V. Šak funded the activities of the club and orchestra mainly using his own money obtained through his advantageous marriage to Eleonora (d. 1996).*”²⁹ This information cannot be true because V. V. Šak’s wife Eleonora was born on 15 March 1921 (the stated year of her death is correct), and by her own account, she came from a tailor’s family and worked as a postal carrier. After her husband’s death, she was employed at the National Museum from 1981 to 1985 as the secretary of the director of the Czech Museum of Music.³⁰

The Orchestra of the Artists’ Club in Prague launched its activities on 24 November 1919 with a performance of Smetana’s *Má vlast* (My country) conducted by L. V. Čelanský in the Smetana Hall at the Municipal House. In its first season alone (24 November 1919 – 16 July 1920) it gave 84 symphonic concerts. Most of the concerts took place in the Smetana Hall (44), over which the orchestra was locked in a struggle with the Czech Philharmonic; other concerts were at the National House in Smíchov (35), three were given at the Commodities Exchange (present site of the Czech National Bank), and two at the National House in Vinohrady. To those symphonic concerts, one must add another 30 promenade concerts held at the Rieger Gardens (26) and at the Žofín Palace (4). In addition, the Orchestra of the Artists’ Club also collaborated in another 29 performances. The orchestra was playing

26) Preserved Presto promotional pamphlets. NM–ČMH, Estate of V. V. Šak.

27) The first volume of the periodical *Hudba* was issued in 1919–20; of the second volume, only a double issue was released, and not until 1925. After that, the unprofitable publication, which had ambitiously characterised itself as “*the only magazine in Bohemia that unflinchingly and truthfully reports on all events in the artistic life of our country*”, was discontinued.

28) Preserved Presto promotional pamphlets. NM–ČMH, Estate of V. V. Šak.

29) BEČVÁŘOVÁ, *České kořeny bulharské matematiky*, op. cit., p. 148.

30) Eleonora Šaková worked at the National Museum – Czech Museum of Music from 1 Oct. 1981 to 31 Dec. 1985. I came to know her personally when I went to work at the Czech Museum of Music in 1982. According to the employees at the time, she was V. V. Šak’s third wife, so she was nicknamed “Eleonora III”. Nothing concrete has so far been determined about the two previous wives, but it is likely that Eleonora destroyed any materials that may have pertained them if they were kept in the family archive. When going through the estate, she told me herself that she had burned V. V. Šak’s personal diary because it contained purely private information.

nearly every day, sometimes two or three times (afternoon concerts and morning matinées) at different venues, and this must have been very demanding for the players. The orchestra grew quickly from its original 80 members to 120, thereby providing employment to many good musicians who would not otherwise have been able to find work in Prague. L. V. Čelanský and V. V. Šak alternated as the regular conductors, while occasional appearances were made by the conductors Jožka Charvát (1884–1945), Milan Babuška (1884–1953), Antonín Barták (1886–1959), and Karel Nedbal (1888–1964). Members of the younger generation also got conducting opportunities, such as Václav Kálík (1891–1951), Josef Odcházal (1891–1951), Jaroslav Kvapil (1892–1958), Jaroslav Krupka (1893–1929), Bohumil Špidra (1895–1964), Antonín Bednář (1896–1949), Rudolf Pekárek (1900–1974), and Adolf Heller (1901–1954).

The reviews of music critics were largely favourable or even enthusiastic in their evaluations of the artistic quality of the new orchestra's performances, and the critics acknowledged that the new ensemble was playing more challenging repertoire than the Czech Philharmonic. At the same time, however, they criticised Šak's approach to advertising, which was regarded as immoral in those days. Moreover, the attempts to discredit the new undertaking in the eyes of the public being made by those who felt threatened by the existence of a new orchestra were mainly characterised by constant public questioning of V. V. Šak's intentions and by accusations of selfish opportunism. The fact that already in its first season (from 25 April 1920), the orchestra was renamed the Šak Philharmonic played into the hands of those critics.

„PRESTO“

KONCERTNÍ, DIVADELNÍ, VYDAVATELSKÁ, NAKLADATELSKÁ A TISKAŘSKÁ SPOLEČNOST S R. O.

RIEGROVY SADY
NA KRÁL. VINOHRADECH.

NEDĚLE DNE 25. DUBŇA 1920.   ZAČÁTEK O PŮL 11. HOD. DOP.

ŠAKOVA FILHARMONIE
(ORCHESTR UMĚLECKÉHO KLUBU).

PROMENÁDNÍ KONCERT.

DIRIGENT L. V. ČELANSKÝ.

P O Ř A D :

1. *Bedřich Smetana*: Předehra k „LIBUŠI“.
2.   "   "   Symfonická báseň „VLTAVA“, z cyklu „Má vlast“.
3.   "   "   VALDŠTÝNŮV TÁBOR. Symfonická báseň.

PŘESTÁVKA.

4. *Antonín Dvořák*: Dva SLOVANSKÉ TANCE.
5. *G. Rossini*: Předehra k „VILÉMU TELLU“.

Jarní cyklus abonentních koncertů Orchestru Uměleckého klubu v Praze jest pořádán ve Smetanově síni Obecního domu v době od 5. března do 22. června 1920.
Vyžádejte si zdarma prospekt u pokladny!

Předprodej vstupenek v Praze: pi Truhlařová (na Košíku, v Koruně), pi Habelová (Rokoko), fa F. A. Urbánek a Synové (u Národního divadla), fa Šrbeček a Ouředník (proti Platýz), fa S. Gregr (nár. Spálené a Lazarské ul.), pi E. Wetzler (Národní třída); na Smíchově: pi Vojtěchová (proti Svandovu divadlu).

Cena programu 50 hal.

Programme of the first concert of the Šak Philharmonic. NM-ČMH, Estate of V. V. Šak. / Program prvního koncertu Šakovy filharmonie. NM-ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

Other attacks that the management of the orchestra had to face were nationalistic in character and involved a tendency to attempt to erase the German language and culture from the country after the establishment of Czechoslovakia. A sore spot for hostile critics was the hiring of the conductor Oskar Nedbal (1874–1930), who had returned to Prague after having worked in Vienna for 13 years and was unable to find work in Prague because of the attacks of chauvinists directed against him personally. Guest appearances by important German conductors also fanned the flames of opposition—Šak was trying to attract a new audience and to capture the professional interest of music critics, so he invited the famous Hamburg conductor José Eibenschütz (1872–1952) to Prague, who did in fact awaken the interest of both Czech and German music lovers and brought the orchestra successful ticket sales. Subsequently, guest conductors of Šak Philharmonic included Leo Blech (1871–1958), the first kapellmeister of Prague’s New German Theatre, the Berlin conductor Werner Wolf (1883–1961), the young conductor of Hungarian origin George Széll (1897–1970), somewhat later the German conductor and composer Hans Erich Pfitzner (1869–1949), who was the first conductor and director of opera at the Theater des Westens in Berlin and the head of the conservatoire in Strasbourg, and the Austrian composer, conductor, and teacher Alexander Zemlinsky (1871–1942). The great majority of these conductors had ties to Czech music and to Prague.³¹

Šak was being attacked mainly by the newspapers *Národní politika*, *Národní listy*, *Venkov*, *Nová doba*, and *Čas*. He responded to these attacks with a variety of undiplomatic defences published in pamphlets printed by Presto. One example was an eight-page off-print titled *Dva dopisy* (Two Letters) published in April 1920, with his reaction to a letter that was reprinted in the publication. The original letter dated 5 April 1920 from a former Prague chamber of commerce (Hospodářský klub pro města pražská) accused him of giving preference to German conductors over Czechs. The business club claimed to be speaking for the Czech public, and it declared that it regarded the preference for Germans as a “bold provocation”, which it saw as an “insult of the Czech public”, and the club expected the situation to be remedied.³² Šak responded to this with an emotional four-page letter, resorting to an ironic tone from the very beginning: “Your letter dated 5 April pleasantly surprised me. I did not know that your members are interested in my orchestra’s concerts. I cannot recall having seen even one of your esteemed members [...]”,³³ and he goes on to pose provocative questions, challenging their right to judge his actions. His indignation

31) José Eibenschütz was interested in Czech music, and he was performing the works of Josef Bohuslav Foerster in Germany; in 1917, Werner Wolff led the Berlin premiere of the symphonic poem *O věčné touze* (Eternal Longing) by Vítězslav Novák; Leo Blech was the conductor of the theatre in Aachen, where he led performances including Smetana’s *Prodaná nevěsta* (The Bartered Bride) with Karel Burian in the role of Jeník on 20 December 1893. He worked at Prague’s German theatre, where he began by guest conducting Wagner’s opera *Tannhäuser* on 16 May 1899, then he was engaged as the first kapellmeister; Alexander Zemlinsky was the music director of the New German Theatre in Prague from 1911 to 1927, and he contributed greatly to the high quality of Prague’s cultural life.

32) ŠAK, Vladislav V.: *Dva dopisy*. Prague: Presto, 1920 (April), p. 2.

33) *Ibid.*

is understandable, but his manner of expressing himself certainly would not win him the favour of important institutions; for example, he wrote in a fit of pique: “*And what have you been doing for our young conductors? Have you given them a chance to succeed? Not at all! Shame on you: the National Theatre and the Czech Philharmonic also have not done so, and they also are unashamed!*”³⁴

The accusation that Šak was taking sides with the Germans is refuted by the repertoire consisting mainly of works by Czech composers, some of them contemporary. The concert programming focused on the works of Bedřich Smetana (mainly there were repeated performances of *My country* and of the overtures to the operas *Prodaná nevěsta* – The Bartered Bride, *Libuše*, and *Hubička* – The Kiss), Antonín Dvořák (mainly his *Slovanské tance* – Slavonic Dances, and symphonic poems), and Ludwig van Beethoven (symphonies nos. 1–7, overtures to *Leonora* and *Egmont*). The music of Zdeněk Fibich (symphonies and symphonic poems), Josef Bohuslav Foerster (his first two symphonies, symphonic poems, and the suite *Jaro* – Spring), and L. V. Čelanský (symphonic poems) was also well represented. Repertoire by foreign composers included works by Wolfgang Amadeus Mozart (symphonic works), Richard Wagner (opera overtures), Gustav Mahler (symphonies nos. 1, 4, 6, and 7), Pyotr Ilyich Tchaikovsky (symphonies nos. 4 and 6, suite from *The Nutcracker*), and Hector Berlioz (overtures and symphonies). Other Czech composers were represented to a lesser extent: Vítězslav Novák, Otakar Ostrčil, Josef Šuk, and one composition each by V. V. Šak (*Skladba pro orchestr se sópránovým sólem* – Composition for Orchestra with Solo Soprano), Václav Vačkář (*Elegie* – Elegy), and Rudolf Vohánka (the oratorio *Mistr Jan Hus* – Jan Hus).

Also of interest are the statistics from repertoire of the first season of the Šak Philharmonic, which show how many titles by individual composers were played: Smetana (17), Dvořák (15), Beethoven (11), Fibich (7), five works each representing Čelanský, Foerster, and Wagner, four by Berlioz, Tchaikovsky, Mahler, and Mozart, three by Glazunov, Novák, Saint-Saëns, and Richard Strauss, two by Bruckner, Grieg, Jareš, Liszt, and Schubert, and one each by Bizet, Bruch, Debussy, Grófe, Haydn,

Programme brochure for a Šak Philharmonic concert tour of Germany. NM–ČMH, Estate of V. V. Šak. / Programní knížka koncertní cesty Šakovy filharmonie do Německa. NM–ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

34) Ibid, p. 5.

Heiler, Horák, Josefovič, Kvapil, Mendelssohn, Ostrčil, Polívka, Rossini, Sibelius, Stravinsky, Suda, Suk, Šak, Tartini, Vačkář, Vohánka, Volkmann, and Weingartner. Some compositions were programmed repeatedly, usually with between two and four performances. Dvořák's *Slavonic Dances* (Series I eight times, Series II ten times) and Smetana's *My country* (played eleven times in its entirety) were exceptions to this.³⁵

In early September 1920, the Šak Philharmonic went on a concert tour to Berlin and Dresden, where it played Czech music, and it brought home a number of enthusiastic reviews, but this was also used to discredit the orchestra.

In the 1920/1921 season, the orchestra struggled increasingly with renting concert halls, a press boycott, and funding. Despite this, an autumn concert cycle took place in the Smetana Hall (23) simultaneously with afternoon concerts at the Commodities Exchange (20), two concerts at the Estates Theatre, and a tour of Moravia with one concert each in Brno and Moravská Ostrava. The opening of a concert hall at the Lucerna Palace was a very hopeful sign for the Šak Philharmonic, which was engaged there to give several concerts a week. The orchestra performed a series of opening concerts there from 25 to 30 December 1920, and it continued to play at the venue almost every day (and sometimes twice with afternoon and evening performances) until the beginning of March 1921. The concerts at the Lucerna Palace were mostly conducted by L. V. Čelanský, Karel Nedbal, and V. V. Šak. In January, there were also guest conducting appearances by Alexander Zemlinsky (19 Jan.), Pavel Stefanov (24 Jan.) Jožka Charvát (29 Jan.), José Eibenschütz (31 Jan.), then in February by Georges Zaslavsky, (4 and 27 Feb.), Gustav Roob (12 Feb.), George Szell (18 Feb.), Antonín Barták (20 Feb.), Pavel Stefanov (27 Feb.), and Oskar Nedbal (28 Feb.). The Šak Philharmonic under the baton of V. V. Šak then presented its spring series of twelve symphonic concerts at the Smetana Hall (from 10 March to 26 May 1921) and a few special concerts apart from the series. From 18 to 22 April 1921, it again toured in Germany, appearing in Hamburg and Berlin.

From the end of April until the middle of May, afternoon and evening promenade concerts were also given several times a week at the Žofín Palace (23), and in connection with those concerts there were promenade concerts at Letná (19), which lasted until 28 June. On five occasions, the orchestra took part in concerts organised by the Workers' Olympiad.³⁶ V. V. Šak and Jožka Charvát usually alternated as the conductor. Charvát also conducted seven popular concerts at the Lucerna Palace from 1 to 7 September 1921, with which the Šak Philharmonic opened its third season.

A brochure with programming for the new 1921/1922 season was issued in print at the beginning of September 1921, but the cost of the challenging programming and the scheduled guest conductors far exceeded Šak's actual resources. Despite many performances,

35) There were also separate performances of the movements *Vltava* (twice), *Šárka* (once), and *Z českých luhů a hájů* (From Bohemia's Woods and Fields, twice). See the table of repertoire published as an appendix in: ŠPIDRA–ODCHÁZEL, *Šakova filharmonie*, op. cit.

36) The first Workers' Olympiad in Prague was held in June 1921. The Workers' Gymnastic Association held several auxiliary events including concerts.

the orchestra's financial situation did not improve much. In October, the Šak Philharmonic appeared three times in the Smetana Hall and once in the Lucerna Palace. The last guest conductors were Hans Pfitzner (1869–1949) and Franz Schreker (1878–1934). A gala concert celebrating the anniversary of Czechoslovakia's founding on 28 October, at which L. V. Čelanský conducted *My country*, took place in the newly built Sokol hall on Na Františku Street, which was supposed to have become the orchestra's new home. In all, five performances took place there from 28 to 31 October 1921 as part of a series of "Popular Concerts".

The Šak Philharmonic made its last appearance in Prague on 1 November 1921, then it is said to have ceased to exist without having been formally dissolved.³⁷ Šak's idealistic business plan, which did not receive backing from the state, ended with legal battles before the labour authorities and in the courts over unpaid wages. However, the original Artists' Club continued to present smaller musical productions.³⁸

After the collapse of his business venture, V. V. Šak guest conducted in Dresden, Hamburg, and Berlin, and he also appeared as a pianist at many chamber music concerts. From 1925 he was the conductor of the Ústí Philharmonic Orchestra, with which he gave concerts in the border regions of Czechoslovakia where there was a German-speaking majority. He also took the orchestra on extensive tours of Germany. From 1926 to 1929 he was the chief conductor of the Sofia Philharmonic, giving orchestral concerts at the Royal Theatre in Sofia. Šak's *Sinfonietta*, Op. 2, also appeared on several programmes of the Sofia Philharmonic at that time. Besides conducting, Šak also appeared there as a pianist at many chamber music concerts. In 1931, he was the conductor of a spa orchestra in Karlovy Vary, and above all, he was conducting his Prague concerts, as is shown by printed documentation preserved in Šak's estate. He made guest conducting appearances in Germany and Latvia a few times in the 1930s.

An orchestral concert conducted by Šak on 11 April 1933 in the Smetana Hall with an ensemble named Orchestra of Unemployed Musicians with the subtitle Orchestra of the Artists' Club was the beginning of Šak's attempt to revive his conducting activities. At the same time, however, a programme was issued proclaiming the creation of a new orchestra called the Prague Philharmonic. Once again, however, Šak's plan did not work out. Already during the summer, the musicians were rebelling because their contracted wages were not being honoured. From 1 September 1933, the orchestra was renamed, appearing as the Prague Philharmonic Orchestra. Making the situation even more confusing was the establishment of the new Prague Symphony Orchestra (PSO), about which volume II of

37) The date of the last concert is found e.g. in REITTEREROVÁ, Vlasta: Šakova filharmonie, in: *Český hudební slovník osob a institucí* [online], retrieved from: https://slovník.ceskyhudebnislovník.cz/component/mdictionary/?task=record.record_detail&id=4995 [accessed 2025-05-23]. Information about the dissolving of the Šak Philharmonic is also found in BEČVÁŘOVÁ, *České kořeny bulharské matematiky*, op. cit., p. 148. In contradiction to this information, V. V. Šak's estate contains several concert programmes from June 1925, when the Šak Philharmonic played concerts outside of Prague under the baton of V. V. Šak or of František Krajíček – e.g. Luhačovice 14 June 1925 – morning, afternoon, and evening concerts. NM–ČMH, Estate of V. V. Šak.

38) There is also a preserved programme of a concert on 20 March 1924 in the Smetana Hall, where Šak conducted the orchestra under the name Orchestra of the Artists' Club.

POZVÁNÍ
K SLAVNOSTNÍMU ZAHAJOVACÍMU
KONCERTU
PRAŽSKÉ FILHARMONIE

(Nově se utvoří orchestr z nezaměstnaných hudebních umělců)

DIRIGENT:

VLADISLAV V. ŠAK

Pořad I. koncertu, který se koná v úterý dne 11. dubna 1933 v 8 hod. večer ve Smetanově síni je vpravdě strhující, standardní. Předvádí dvě nejoblíbenější symfonie, jež dosud nikdy na žádném koncertě nebyly současně hrány:

Dvořákovu: »NOVOSVĚTSKOU«

Čajkovského: »PATETICKOU«

a doplněn je strhující a vždy svrchovaně účinnou ouverturou

Čajkovského: »1812« (Sollenelle)

»PRAŽSKÁ FILHARMONIE« předstupuje v nejtěžších dobách umělecké a světové hospodářské krize před obecnostvo Velké Prahy s plnou důvěrou, že bude ve svých snahách, směřujících k uhájení nejnnutnější existence plně podporována. »PRAŽSKOU FILHARMONIÍ« zřídili si jako svépomocný podnik nezaměstnaní hudební umělci, aby si mohli vydělati svůj chleba prací a nebyli nuceni dožebřávat se podpory a darů. Hudební umělci octli se v zoufalé situaci: mechanická hudba, radio, zvukové filmy atd. vyštvaly na ulici tisíce dobrých hudebníků, z nichž někteří v pravém slova smyslu umírají hlady. »PRAŽSKÁ FILHARMONIE« nemá býti a nebude nikomu konkurencí, bude se starati jen o existenci svých členů. Volbou pořadů a hostujících dirigentů i solistů, plně vždy bude hleděti uspokojit obecnostvo. »PRAŽSKÁ FILHARMONIE« nepochybuj, že i u Vás najde svého příznivce. Nesnadné organizačské a tvůrčí práce s vytvořením nového uměleckého tělesa podjali se mistr VLADISLAV V. ŠAK a dirigent KAREL MARCHHART, jimž orchestr svěřil své umělecké vedení.

Programme of the inaugural concert of the new orchestra with the name Prague Philharmonic, 11 April 1933, Smetana Hall. NM-ČMH, Estate of V. V. Šak. / Program zahajovacího koncertu nového orchestru s názvem Pražská filharmonie dne 11. dubna 1933 ve Smetanově síni. NM-ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

the Czech musical encyclopaedia *Dějiny české hudební kultury* (History of Czech Musical Culture) asserts: “Fortunately, after the departure of its manager [meaning V. V. Šak], the ensemble did not fall apart completely; it took a new name as the Prague Symphony Orchestra, and in no small part thanks to the administrative skill of its conductor Rudolf Pekárek, it survived its initial crisis.”³⁹ And in fact, on 21 October 1933 the newspaper *Národní listy* proclaimed that the new Prague Symphony Orchestra had been created from the Prague Philharmonic Orchestra. Some of the musicians apparently went over to the new orchestra, but beginning on 5 November 1933 Šak was again giving concerts with an orchestra named the Prague Philharmonic, which gave its last performance in Kutná Hora on 17 April 1935 after two years of activity.⁴⁰

Another of Šak’s activities as an organiser was the establishment and leadership of the Union of Artists in Prague (Svaz umělců v Praze) in 1934. However, the constant criticism aimed at him (whether justified or not) gave him the feeling there was no room for him in Bohemia, so in 1939 he accepted an offer to conduct the spa orchestra Liepājas Filharmonija in Latvia.

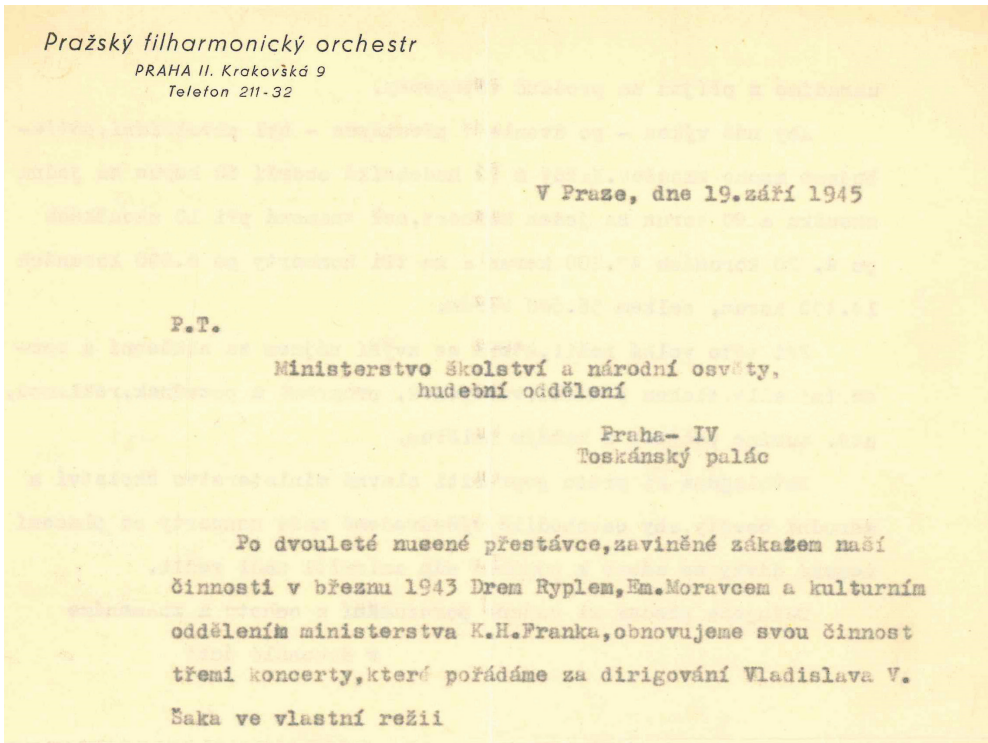
Šak tried two more times to renew the activity of the Prague Philharmonic under the name Prague Symphony Orchestra from 1941 to 1943 and again from 1945 to 1948. In the 1942/43 season, the orchestra gave 12 concerts in the large hall of the Lucerna Palace, and in the 1945/46 season, it played 14 concerts in the Smetana Hall. More concerts took place outside of Prague (Mělník, Německý Brod, Čáslav, Kolín, Louny, Kostelec nad Černými Lesy etc.).

Programme of the orchestra’s last concert under the name of Prague Philharmonic. NM–ČMH, Estate of V. V. Šak. / Program posledního koncertu orchestru s názvem Pražská filharmonie. NM–ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

³⁹) *Dějiny české hudební kultury 1890–1945*, vol. II. Prague: Academia, 1981, p. 15.

⁴⁰) This is shown by programmes preserved in Šak’s estate. The name “Prague Philharmonic” was often used inaccurately in the press, and it was employed as a name for Šak’s orchestra throughout the period of its existence.

Announcement of the renewal of activity of the Prague Philharmonic Orchestra. NM-ČMH, Estate of V. V. Šak. / Oznámení o obnovení činnosti Pražského filharmonického orchestru. NM-ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

Before ceasing his activities in the 1953/1954 season, Šak conducted the VTS Symphony Orchestra⁴¹ and the Symphony Orchestra of the Ministry of Health in Prague, with which he made several appearances in the Smetana Hall.

Šak's estate preserves only a very small quantity of documents from this period. Therefore, a valuable discovery has been made in an archival file in the Archive of the Office of the President of the Republic with V. V. Šak's application for a position with a state symphony orchestra supported by the enclosure of his own curriculum vitae and correspondence.⁴²

Vladislav V. Šak was also a composer, but his works are almost unknown today. He wrote the opera *Karmela* to a libretto by Vladislav Šak Snr, the orchestral composition *Zlatý pták* subtitled "*Pohádka v tónech*" (The Golden Bird: A Fairy Tale in Tones, 1915), the symphonic poem *Noc* (Night, 1915), a *Symphony in B minor* (1923), *Ave Maria* for orchestra and soprano solo (1919), a *Sinfonietta*, Op. 2 (1928), the orchestral composition

41) V. T. S. = Vývojový podnik těžkého průmyslu, i.e. Orchestra of the Heavy Industry Development Company.

42) Viktor Velek discovered Šak's file, and a bachelor's thesis was written under his guidance in 2024 at the Faculty of Arts of the University of Ostrava: POULOVÁ, Anna: *Šakova filharmonie, fenomén mezi pražskými symfonickými orchestry*, which drew upon this archival file. V. V. Šak: Žádost o umístění ve symfonických orchestrech, in: Fond Kanceláře prezidenta republiky, inv. no. 2620, shelf mark 304485/E, carton 704.

Valse triste (1948), and a *Wind Quintet* (1958). He wrote many songs and piano pieces such as the orchestral song cycle *Noc* (Night, 1913) and two songs for bass and orchestra titled *Láska* (Love, 1915). His chamber music includes the piano cycle *Z venkova* (From the Countryside, 1914), a four-movement cycle for violin and piano titled *Mládí* (Youth, 1915), the melodrama with piano *Hoch, který si hraje* (A Boy at Play, 1919), the song with piano *Přišla ke mně láska* (Love Came to Me, 1918), *Písně*, Op. 20 (Songs, 1929), piano compositions including *U muziky* (At a Musical Entertainment, 1914) and *Noc* (Night, 1914), the cycle *Marionetky* (Marionettes, 1929), *Smuteční pochod D dur* (Funeral March in D major, 1937), *Dvě arabesky pro klavír* (Two Arabesques for piano, 1947), and the children's piano cycle *O Rafince* (1962). He is said to have deliberately destroyed a number of compositions, but he repeatedly returned to work on some of them, as can be seen, for example, from the sketches for *Ave Maria* from various years. The printed documentation in Šak's estate includes several programmes from concerts where his works were performed.⁴³

Vladislav V. Šak died in Prague in 1977, and he is buried in the Vyšehrad Cemetery (section 14, tomb no. 4). His estate was purchased for the Czech Museum of Music in 2000. The collection, which has so far undergone only level-one documentation, contains a total of 30 folders of material consisting mainly of paper documents. The contents of the individual kinds of materials (documents, sent and received correspondence, work diary, music manuscripts and other manuscripts, posters, programmes, reviews, newspapers and newspaper clippings, magazines and offprints, books, printed music, and iconography) have related content (e.g. diary entries discussing events archived in newspapers, referring to correspondence etc.). The estate does not contain any documents of a purely personal nature; everything is focused on his own work or on his closer friendships with authors and colleagues. Included under "documents" are whole bundles of exhibits from court cases including correspondence that served as evidence. V. V. Šak made careful copies of all important records, and he commented on them in his diary, which took the form of individual notecards with daily typewritten entries commenting on events of both personal and worldwide importance.⁴⁴ The content of his sent correspondence is preserved in 262 typescript copies. The received correspondence is very important (1,262 items), as it contains letters not only from Czech conductors, composers, and musical entrepreneurs,

43) E.g. 13. Sep. 1914 the piano cycle *Z venkova* (From the Countryside), 20 Dec. 1915 *Lístek do památníku R. Zikovi* (Album Leaf for R. Zik), 7 Apr. 1916 *Láska* (Love, two songs with orchestra), various selections from the song cycle *Noc* (Night, e.g. 7 Nov. 1914, 10 Sep. 1916, 1 Apr. 1917, 22 Jul. 1917, 21 Oct. 1917, 9 Jun. 1918, 19 Dec. 1918, 2 Jan. 1919, 20 May 1920). The *Sinfonietta*, Op. 2 was played a few times in Riga (11 Mar. 1928, 18 Mar. 1928, and 25 Nov. 1928), *Pierrot* for piano 12 Feb. 1932 in Bern. On Czech stages, there were performances of *Marcia funebre*, Op. 7 (29 Jun. 1937), *Markýz de Gorgonzola* (The Marquis di Gorgonzola) from the piano cycle *Marionetky* (Marionettes, 21 Nov. 1938 and 1 May 1947). Of his orchestral works, there was also a performance of his revised *Ave Maria* for orchestra and mezzo-soprano (23 Apr. 1947 and 4 Oct. 1947). No other performances are yet known.

44) In Anna Poulová's aforementioned bachelor's thesis (POULOVÁ, *Šakova filharmonie*, op. cit.), she states in footnote no. 8: "Dr Šustíková obtained information about the destruction of V. Šak's personal diaries from Šak's wife." However, in the main text on p. 5 she drew a misleading conclusion from this information, writing that "Šak's diaries would have been a valuable source, but they have not been preserved in the estate because they were destroyed."

SMETANOVA SÍŇ OBECNÍHO DOMU HL. MĚSTA PRAHY

Ve čtvrtek dne 14. května 1953 v 19:30 hod.

SYMFONICKÝ ORCHESTR V. T. S.

DIRIGENT

VLADISLAV V. ŠAK

VEČER KONCERTNÍCH VALČÍKŮ

DVOŘÁK, NEDBAL, ŠAK, ČAJKOVSKIJ, GLAZUNOV, CHOPIN,
J. STRAUSS, WALDTEUFEL

Invitation to a concert of the V. T. S. Symphony Orchestra, 14 May 1953 in Smetana Hall. NM-ČMH, Estate of V. V. Šak. / **Pozvánka na koncert Symfonického orchestru V. T. S.** 14. května 1953 ve Smetanově síni. NM-ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

but also foreign artists (Rafael Benedito, Arnold Capleton, Norbert Salter, Hugo Wolf, José Eibenschütz, Leo Blech, Herold Holt, and Hypolit Bohm). There is also valuable printed documentation, with a total of 1,175 items. Carefully collected newspaper clippings with reviews and Šak's own inscriptions will be a source of much knowledge, as will be other materials. The estate as a whole is an exceptionally valuable contribution to our picture of Czech musical life in the first half of the 20th century through the eyes of V. V. Šak.

*Address: doc. PhDr. Věra Šustíková, Ph.D., Katedra hudební teorie HAMU,
Malostranské nám. 13, 110 00 Praha 1, Czech Republic
E-mail: verasustikova49@gmail.com*

Vladislav V. Šak a jeho filharmonie

Věra Šustíková

V roce 2000 zakoupilo Národní muzeum – České muzeum hudby (dále jen NM–ČMH) pozůstalost Vladislava V. Šaka, jež je mimořádně cenným příspěvkem k obrazu českého hudebního života první poloviny 20. století.¹ Vladislav Vladislavovič Šak² pocházel z poněkud netradičně rozvětvené rodiny. Jeho dědeček, sládek a statkář Vilém Šak, se oženil v roce 1850 s Kateřinou Pflanzerovou,³ jejíž bratr Jan⁴ se později stal majitelem Černého pivovaru na Karlově náměstí v Praze. Vilémův syn Vladislav – otec V. V. Šaka – si vzal svoji sestřenicí Kamilu Pflanzerovou,⁵ dceru Kateřininu bratra Jana. Vladislav V. Šak o tom s humorem do svého deníku napsal: „*Můj otec je mým vlastním strýcem, má matka vlastní tetou, můj bratr bratrance, sestry sestřenicemi a já sám sobě bratrance.*“⁶

Otec, středoškolský profesor Vladislav Šak (1860–1941), byl učitelem matematiky a de-skriptivní geometrie, jenž v roce 1882 využil nabídky svého bulharského přítele a přijal místo na prosperujícím reálném gymnáziu ve Slivenu, kde již působila početná skupina českých pedagogů. Do Bulharska si později odvedl i svou ženu Kamilu, s níž se oženil 15. srpna 1887 v Praze. Po vystřídání několika gymnázií postoupil na vysokou školu, byl jmenován docentem a v letech 1891–1894 působil na fyzikálně-matematické fakultě Vyšší školy v Sofii, kde přednášel sférickou a analytickou geometrii, algebraickou analýzu a algebru. V roce 1907 byl jmenován profesorem. Byl autorem a překladatelem matematických učebnic pro gymnázia a věnoval se i problematice výuky.

Šíře jeho zájmů široce přesahovala hranice matematiky. Psal básně, vydal bulharsko-český a česko-bulharský slovník a česky psanou bulharskou gramatiku, do češtiny překládal díla

---

Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2024–2028/20.I.b, 00023272).

1) Pozůstalost Vladislava V. Šaka, Národní muzeum – České muzeum hudby, Sp 33/2000, nezpracováno (dále jen NM–ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka).

2) Šak se na začátku své umělecké kariéry podepisoval V. Vladislavovič Šak, později Vladislav V. Šak.

3) Babička Kateřina Pflanzerová, dcerka Jana Pflanzera z Horažďovic a jeho druhé ženy Anny, roz. Bozděchové.

4) Dědeček Jan Pflanzer ml. (1819–1900), syn Jana Pflanzera z Horažďovic, bratr Kateřiny. S Johannou Corvinovou (1826–1898) měl šest dětí, jako čtvrtá se narodila Kamila. Od poloviny šedesátých let žil s rodinou v Praze. Roku 1881 se stal pražským měšťanem a právozárečníkem, byl sládkem a majitelem slavného Černého pivovaru na Karlově náměstí v Praze.

5) Matka Kamila Pflanzerová (1860–1938), dcerka Jana Pflanzera ml. a Johanny, roz. Corvinové.

6) Deníkové záznamy. NM–ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

bulharských autorů. Roku 1908, po dvaceti šesti letech působení v Bulharsku, se na penzi s celou rodinou vrátil do Prahy. I zde ještě učil na obchodní akademii. Za první světové války byl válečným zpravodajem, po válce v Praze zastával i některé bulharské diplomatické funkce – například v letech 1920–32 byl čestným bulharským generálním konzulem v Praze.⁷ Se svou ženou Kamilou měl šest dětí: dvě nejstarší – Kamila a Jan – se narodily v Praze,⁸ kam se zpočátku jejich matka před porodem vracela ke své rodině; Jana, Vladislav, Marie a Jarmila se narodili už v Sofii.⁹

Syn Vladislav se narodil 29. října 1894. Po rodičích měl národnost českou, ale státní příslušnost (podle rodiště) bulharskou.¹⁰ Do školy začal chodit v Sofii v roce 1900. Po absolvování základní školy nastoupil na tamní reálné gymnázium. Když

se rodina v roce 1908 vrátila do Čech, nastoupil od podzimu 1909 na Československou obchodní akademii v Praze. Absolventské vysvědčení zde obdržel 5. července 1913. Jeho prospěch byl zcela průměrný: výbornou měl jen z fyziky, obchodního a živnostenského práva, z národního hospodářství, psaní strojem a z bulharštiny, ostatní známky se pohybovaly mezi druhým a třetím stupněm. Jedinou dostatečnou z jazyka německého a korespondence mu udělil Otakar Ostrčil, pozdější významný český skladatel.¹¹

Matka Kamila vedla všechny děti k umění. Na její přání docházely v Sofii k soukromým českým učitelům hudby, učily se hře na klavír a housle, navštěvovaly divadelní představení, koncerty a výstavy. Vladislav se chtěl stát klavíristou a dirigentem a pokoušel se i komponovat. Proto s ním po návratu do Prahy otec zašel pro radu k Otakaru Ševčíkovi, s nímž rodinu pojil příbuzenský vztah.¹² Tato skutečnost vysvětluje otevřenost, s jakou se slavný houslový pedagog vyjádřil. V. V. Šak si z této návštěvy dělal poznámky, které se dochovaly v jeho pozůstalosti (viz obrázek na s. 114).

Portrait photograph of Vladislav V. Šak. NM-ČMH, Estate of V. V. Šak. / Portrétní fotografie Vladislava V. Šaka. NM-ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

7) Viz BEČVÁŘOVÁ, Martina: *České kořeny bulharské matematiky*. Praha: Matfyzpress, 2009.

8) Kamila (1888–?), Jan (1891–1951).

9) Jana (1893–1977), Vladislav (1894–1977), Marie (1896–1978) a Jarmila (?–1901).

10) Českou státní příslušnost získal V. V. Šak až v roce 1958 (viz doklad v jeho pozůstalosti).

11) V pozůstalosti dochovalo závěrečné vysvědčení ze 4. třídy Československé obchodní akademie v Praze, vydané dne 5. července 1913.

12) Otakar Ševčík (1852–1934), věhlasný houslista, pedagog a autor světoznámé metodiky hry na housle, byl synem Josefa Ševčíka (?–1866), učitele a ředitele kúru v Horažďovicích, a Josefiny Pflanzarové, sestry Šakovy babičky Kateřiny.

Šakovi si Ševčíkův názor vzali k srdci a Vladislav se dál vzdělával v hudbě soukromě. Hru na klavír studoval v letech 1908–18 u Karla ze Slavkovských,¹³ Adolfa Mikeše¹⁴ a Jana Heřmana,¹⁵ kompozici studoval v letech 1911–21 u předních pražských skladatelů Františka Spilky (1877–1960), Karla Boleslava (1891–1972), Otakara Ostrčila (1879–1935) a Josefa Bohuslava Foerster (1859–1951). Při studiích pracoval ve správě rodinného Černého pivovaru na Karlově náměstí, příležitostně se uplatňoval jako klavírista a klavírní doprovoděč na různých dobročinných komorních koncertech v Praze i okolí. Byl též u založení Uměleckého klubu (12. března 1912), jehož se stal předsedou. Klub měl asi čtyřicet členů,¹⁶ kteří se scházeli jednou týdně v kavárně Slávie, tajemníkem byl Rudolf Lobosický (1886–1941). Po rozpadu výboru byla svolána další valná hromada spolku 22. září 1912, na níž byla vyjádřena nedůvěra členům stávajícího výboru Adolfu Korberovi, Rudolfu Lobosickému a Karlu Vohryzkovi. Šakovi byla naopak jednohlasně vyslovena důvěra a byl opětně zvolen předsedou nového výboru (viz obr. na s. 115):

My níže podepsaní členové Českého uměleckého klubu v Praze, seznavše řádně dosavadní činnost předsedy p. V. Vladislavoviče Šaka a činnost ostatních klubovních funkcionářů jakož i úmysly jejich v jednání do budoucna prohlašujeme tímto:

- 1.) *veškeré dosavadní jednání předsedy p. V. V. Šaka za naprosto správné dle klubovních stanov a řádů a pro klub velmi prospěšné.*
- 2.) *dosavadní jednání funkcionářů p. A. Körbra, R. Lobosického a K. Vohryzka za úplně nesprávné pro spolek zhoubné a neprospěšné.*

Od roku 1913 se Šakovo jméno pravidelně objevuje na programech komorních koncertů Uměleckého klubu. Vystupoval zde jako klavírista a klavírní doprovoděč, občasně je do programu zařazena i některá jeho drobná skladba. V letech 1915 a 1916 byl též dirigentem dočasněho Symfonického orchestru v Praze a hudebním referentem redakce *Vinobraní* (časopis věnovaný tvorbě literární, vážné i humoristické, divadlu a umění: beletristický čtrnáctideník, který vycházel v letech 1916 a 1917). Od září do konce prosince roku 1916 krátce působil v Plzni jako dirigent Městského divadla.¹⁷ V roce 1917 pracoval u divadelní společnosti Aloise Janovského¹⁸ – dirigoval její operní a operetní představení především v Lounech a v Nymburce.¹⁹

13) Karel ze Slavkovských (1846–1919), klavírista a přední učitel hry na klavír, propagátor českých skladatelů.

14) Adolf Mikeš (1864–1929), klavírista, profesor na mistrovské škole pražské konzervatoře, reformátor klavírní klaviatury, teoretik a experimentátor.

15) Jan Heřman (1886–1946), klavírista a hudební pedagog.

16) Jarka, Klíma, Weinberger, Strahl, Sapík, Lovosický, Zítek a další.

17) *Československý hudební slovník* mylně uvádí rok 1917. Šak, Vladislav V., in: *Československý hudební slovník osob a institucí*, sv. 2. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965, s. 674.

18) Alois (psán též Louis) Janovský (1864–1942), divadelní ředitel, herec a režisér.

19) *Československý hudební slovník* mylně uvádí rok 1918. Šak, Vladislav V., in: *Československý hudební slovník osob a institucí*, op. cit., s. 674.

ČESKÉ DIVADLO
KRÁL. MĚSTA PLZNĚ
ŘEDITELSTVÍ
KAREL VEVERKA

Shrnutím skladatel p. Vladislav V. Šak
zastával místo kapelníka u Městského divadla
v Plzni od září až do konce prosince 1916, kdy
na vlastní žádost odchází.

Ummenované divadlo ztrácí jeho odchodem
prvního umělce, konajícího záhy a ve všem
s neúnavnou svědomitostí a pilností veškeré své
povinnosti.

Doporučujeme ho proto co nejvíceji.

Ředitelství Českého divadla
král. města Plzně.

24. Plzni dne 1. ledna 1917.

Ředitel
L. Karel Hanuš
Ředitelství
Městského divadla
v Plzni

Recommendation from the management of the Czech Theatre in Pilsen for V. V. Šak upon his departure.
NM-ČMH, Estate of V. V. Šak. "The composer Mr Vladislav V. Šak held the position of conductor at the Municipal Theatre from September until December 1916, when he departed at his own request. / Because of his departure, this theatre is losing a first-class artist who always and in every respect carried out his duties with untiring conscientiousness and industriousness. / We therefore give him our most heartfelt recommendation. / Pilsen, 1 January 1917." / **Doporučení V. V. Šakovi na odchodnou od ředitelství Českého divadla v Plzni.**
NM-ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

V listopadu roku 1919 založil Šak ve svých pětadvaceti letech filharmonické těleso s názvem Orchester Uměleckého klubu.²⁰ Ke spolupráci přizval dva dirigenty: Ludvíka Vítězslava Čelanského (1870–1931), který vedl v sezóně 1918/1919 Českou filharmonii, ale poté byl nahrazen Václavem Talichem (1883–1901) a hledal další uplatnění, a Otakara Ostrčila, jenž s ohledem na Talicha spolupráci odmítl.²¹ Šakovi bylo vytvoření nového filharmonického tělesa – navíc ve spolupráci s dirigentem Čelanským – zazlíváno jako konkurence České filharmonii, která se sama v té době potýkala se závažnými existenčními problémy. Jak bylo zveřejněno v roce 1920,²² Vladislav Šak by nebyl k tomuto kroku přikročil, kdyby Václav Talich dodržel jejich vzájemnou dohodu o reorganizaci České filharmonie a jejího vedení, a dokonce byl ochoten investovat do tohoto podniku vlastní peníze. Protože však Talich dohodu porušil a k jejímu naplnění nedošlo, vrátil se Šak k původnímu záměru zřídit těleso nové.²³

Současně založil firmu Presto, koncertní, divadelní, vydavatelskou, nakladatelskou a tiskařskou společnost s. r. o., která je uváděna jako pořadatel koncertů nově založeného tělesa. Agentura Presto slibovala v novém orchestru uplatnění mladým dirigentům i orchestrálním hráčům, skladatelům nabízela zdarma pořízení provozovacích materiálů k provedení jejich skladeb a možnost vydání jejich děl tiskem. Informační kancelář Presta si kladla za cíl „[...] *informovat Československou republiku i veškerou cizinu (umělce, umělecké korporace, časopisy, spolky, divadla, university, hudební školy, koncertní a divadelní agentury atd. atd.) o hudebních a uměleckých poměrech v Čechách*“.²⁴ Nakladatelství vydávalo měsíčník *Světlem umělců*, hudební čtrnáctideník *Hudba*,²⁵ týdeník *Národní obzor*, kulturní deník *Den* a různé informační letáky v nákladu 50 000 výtisků, které distribuovalo zdarma (pro cizinu v autentických překladech). Knihtiskárny Presto na propagačních letácích uvádějí, že jsou opatřeny nejdokonalejšími rychlopisy úplně nového systému pro tisk všech druhů tiskopisů černobílých i barevných – v moderní úpravě – a nabízejí „[...] *tisk hudebnin každého formátu dle nejnovějšího rotačního způsobu na účelných speciálních strojích*“.²⁶

20) Šakův orchestr byl ohlášen jako „Symfonický orchestr Presto“, avšak vystupovat začal pod názvem „Orchester Uměleckého klubu“.

21) Ostrčil se obával, že by jeho spolupráce s novým orchestrálním tělesem mohla být chápána jako konkurence Václavu Talichovi a nechtěl si ho tím znepřátelit. Navíc neměl dobré vztahy s Čelanským, s nímž by takto musel spolupracovat. Viz zápis v Šakově deníku ze 4. října 1919. NM–ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

22) ŠPIDRA, Bohumil – ODCHÁZEL, Josef: *Šakova filharmonie*. Praha: Presto, 1920 (září), s. 4. Zde je uveřejněno celé znění dohody a podloženo otištěním dvou dopisů Šaka Talichovi.

23) Dosavadní literatura o České filharmonii se tomuto tématu vyhýbá. Dokonce ani v Kunově obsáhlém životopise Václava Talicha není o této problematice ani zmínka. Autor pouze uvádí, že Česká filharmonie proti Šakovi nikdy neintrikovala. KUNA, Milan: *Václav Talich 1883–1961: Šťastný i hořký úděl dirigenta*. Praha: Academia, 2009, s. 152.

24) Dochované propagační letáky Presta. NM–ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

25) V letech 1919–20 vyšel první ročník *Hudby*, z druhého ročníku bylo vydáno pouze dvojčíslí, a to až v roce 1925. Poté byl ztrátový tisk, jenž se ambiciózně charakterizoval jako „*jediný časopis v Čechách, který bezohledně a pravidelně referuje o všech událostech uměleckého našeho života*“, zastaven.

26) Dochované propagační letáky Presta. NM–ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

Dodnes není zodpovězena otázka, kde chtěl vzít mladičký Šak peníze na tak obrovskou investici. Martina Bečvářová, autorka knihy o Šakově otci, uvádí: „*Činnost klubu a orchestru V. Šak financoval především z vlastních zdrojů získaných výhodným sňatkem s Eleonorou (zemř. 1996).*“²⁷ Tato informace nemůže být pravdivá, neboť manželka V. V. Šaka Eleonora se narodila 15. března 1921 (rok úmrtí souhlasí) a dle vlastních slov pocházela z rodiny krejčího a živila se jako poštovní doručovatelka. Po manželově smrti byla v letech 1981–85 zaměstnána v Národním muzeu jako sekretářka ředitele Českého muzea hudby.²⁸

Orchestr Uměleckého klubu v Praze zahájil činnost 24. listopadu 1919 provedením Smetanovy *Mé vlasti* za řízení L. V. Čelanského ve Smetanově síni Obecního domu. Jen za první sezónu (24. listopadu 1919 – 16. července 1920) provedl osmdesát čtyři symfonických koncertů. Většina se jich konala ve Smetanově síni (44), o kterou těleso svádělo boje s Českou filharmonii, další v Národním domě na Smíchově (35), tři koncerty se uskutečnily v Plodinové burze a dva v Národním domě na Vinohradech. K těmto symfonickým koncertům je třeba přičíst ještě třicet koncertů promenádních, které se konaly v Riegrových sadech (26) a na Žofíně (4), a dalších dvacet devět, na nichž Orchestr Uměleckého klubu spoluúčinkoval.

27) BEČVÁŘOVÁ, *České kořeny bulharské matematiky*, op. cit., s. 148.

28) Eleonora Šaková, pracovala v Národním muzeu – Českém muzeu hudby od 1. 10. 1981 do 31. 12. 1985. Poznala jsem ji osobně při svém nástupu do Českého muzea hudby v roce 1982. Podle tehdejších zaměstnanců se jednalo již o třetí manželku V. V. Šaka, a proto se jí přezdívalo „Eleonora III.“. O dvou předchozích manželkách se prozatím nepodařilo zjistit nic konkrétního. Je však pravděpodobné, že Eleonora zničila veškeré materiály, které se jich mohly týkat, pokud byly uloženy v rodinném archivu. V době přebírání pozůstalosti mi sama sdělila, že spálila osobní deník V. V. Šaka, neboť obsahoval ryze soukromé informace.

UMĚLECKÝ KLUB V PRAZE

ROČNÍK III. VEČER 21. (42.)

SMETANOVA SÍŇ OBECNÍHO DOMU
V PONDĚLÍ DNE 24. LISTOPADU 1919.

Slavnostní koncert
ve prospěch Čs. červeného kříže.

Orchestr Uměleckého klubu v Praze
(majitel „PRESTO“, společnost s r. o.)

DIRIGENT
L. V. ČELANSKÝ

B. SMETANA:

MÁ VLAST.

Vyšehrad.	Z českých luhů a hájů.
Vltava.	Tábor.
Šárka.	Blatník.

ZAČÁTEK O PŮL 8. HODINĚ VEČERNÍ.

Koncert opakuje se
ve středu dne 26. listopadu o půl 8. hodině večerní
v Národním domě na Vinohradech
za dirigování VLADISLAVA V. ŠAKA.

Cena programu 50 hal.

Programme of the opening concert of the Orchestra of the Artists' Club in Prague. NM–ČMH, Estate of V. V. Šak. / **Program zahajovacího koncertu Orchestru Uměleckého klubu v Praze.** NM–ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

Hrálo se téměř denně, někdy i dvakrát až třikrát (odpolední koncerty a dopolední matinee), a to na různých místech, což muselo být pro hráče velmi náročné. Orchestr se rychle rozrostl z původních osmdesáti členů na sto dvacet a poskytl tak zaměstnání mnoha dobrým hudebníkům, kteří by se v Praze jinak nemohli uplatnit. Jako stálí dirigenti se střídali L. V. Čelanský a V. V. Šak, občasné dirigovali také Jožka Charvát (1884–1945), Milan Babuška (1884–1953), Antonín Barták (1886–1959), Karel Nedbal (1888–1964), z mladé generace dostali příležitost například Václav Kálik (1891–1951), Josef Odcházal (1891–1951), Jaroslav Kvapil (1892–1958), Jaroslav Krupka (1893–1929), Bohumil Špidra (1895–1964), Antonín Bednář (1896–1949), Rudolf Pekárek (1900–1974) či Adolf Heller (1901–1954).

Odborné recenze byly v otázce hodnocení kvality výkonů nového tělesa vesměs pochvalné, až nadšené. Kritika uznávala, že nový orchestr hraje náročnější repertoár než Česká filharmonie, ale zároveň Šakovi vyčítala jeho přístup k reklamě, který v té době považovala za nemravný. Navíc snahy zdiskreditovat nový podnik v očích veřejnosti těmi, kteří se cítili existencí dalšího orchestru ohroženi, charakterizuje především neustálé zveřejňování pochybností o poctivých úmyslech V. V. Šaka a jeho obviňování z osobního prospěchářství. Těmto hlasům nahrála skutečnost, že orchestr se ještě v první sezóně (od 25. dubna 1920) přejmenoval na Šakovu filharmonii.

Další útoky, jimž muselo vedení filharmonie čelit, měly národnostní charakter a souvisely s tzv. tendencí „odněmčení“ po vyhlášení Československé republiky. Trnem v oku nepřátelských hlasů bylo zaměstnání dirigenta Oskara Nedbala (1874–1930), který se vrátil do Prahy po třináctiletém působení ve Vídni a nemohl zde kvůli útokům šovinistů na svou osobu najít uplatnění. Vlnu odporu se dařilo rozdmýchat také kvůli hostování významných německých dirigentů – Šak se snažil přilákat nové publikum a podchytit odborný zájem kritiků, proto pozval do Prahy slavného hamburského dirigenta José Eibenschütze (1872–1952), který skutečně vzbudil zájem milovníků hudby, jak českých, tak německých, a přinesl orchestru i kasovní úspěch. Následně Šakovu filharmonii pohostinsky řídil např. Leo Blech (1871–1958), první kapelník pražského Nového německého divadla, berlínský dirigent Werner Wolf (1883–1961), mladý dirigent maďarského původu George Széll (1897–1970), o něco později německý skladatel a dirigent Hans Erich Pfitzner (1869–1949), první dirigent a operní ředitel v berlínském Theater des Westens, a vedoucího konzervatoře ve Štrasburku, též rakouský skladatel, dirigent a pedagog Alexander Zemlinsky (1871–1942). Převážná většina těchto dirigentů měla vztah k české hudbě a k Praze.²⁹

Na Šaka útočily především listy *Národní politika*, *Národní listy* a *Venkov*, *Nová doba* a *Čas*. Šak na tyto útoky odpovídal různými nediplomatickými obhajobami vydávanými na

29) José Eibenschütz se zajímal o českou hudbu a v Německu uváděl díla Josefa Bohuslava Foerster; Werner Wolff uvedl roku 1917 v Berlíně tamní premiéru symfonické básně *O věčné touze* Vítězslava Nováka; Leo Blech byl kapelníkem divadla v Cáchách, kde uvedl mj. 20. prosince 1893 Smetanovu *Prodanou nevěstu* s Karlem Burianem v roli Jeníka. Působil v Pražském německém divadle, kde nejprve pohostinsky dirigoval Wagnerovu operu *Tannhäuser* 16. května 1899, poté byl angažován jako první kapelník; Alexander Zemlinsky byl hudebním ředitelem Nového německého divadla v Praze v letech 1911–1927 a výrazně přispěl k vysoké úrovni pražského kulturního života.

letácích Presto. Jako příklad lze uvést osmistránkový separát *Dva dopisy* vydaný v dubnu 1920. Je reakcí na zde otištěný dopis Hospodářského klubu pro města pražská z 5. dubna 1920 s obviněním, že dává přednost německým dirigentům před českými. Hospodářský klub se postavil do role mluvčího české veřejnosti a prohlásil, že tento fakt považuje za „smělou provokaci“, spatřuje v tom „urážku české veřejnosti“ a očekává nápravu.³⁰ Šak na to odpověděl emocionálním čtyřstránkovým dopisem, kde hned v úvodu nasazuje ironický tón: „Váš dopis ze dne 5. 4. m. mne mile překvapil. Nevěděl jsem, že členové Vaši zajímají se o koncerty mého orchestru. Nepamatuji se, že bych byl alespoň jednoho z Vašich vzácných členů viděl [...]“³¹ a pokračuje výčtem provokativních otázek, jakým právem si dovolují posuzovat jeho kroky. Jeho rozhořčení je pochopitelné, ale způsob prezentace mu náklonost významných institucí rozhodně přinést nemohl, když se zápalem konstatoval například: „A co jste udělali pro náš dirigentský dorost? Dali jste mu příležitost k uplatnění se? Nikoliv! Nestyďte se za to: Národní divadlo i Česká filharmonie také tak neučinily a také se nestydí!“³²

Výtky, že Šak straní Němcům, vyvrací repertoár s převahou děl českých skladatelů včetně soudobých. Dramaturgie koncertů se soustředila na díla Bedřicha Smetany (především byla hrána opakovaně *Má vlast* a předehry k operám *Prodaná nevěsta*, *Libuše*, *Hubička*), Antonína Dvořáka (hlavně *Slovanské tance* a symfonické básně) a Ludwiga van Beethovena (Symfonie č. 1–7, předehry k *Leonoře* a k *Egmontovi*). Značně zastoupena je i tvorba Zdeňka Fibicha (symfonie a symfonické básně), Josefa Bohuslava Foerster (Symfonie 1 a 2, symfonické básně, suite *Jaro*), L. V. Čelanského (symfonické básně). Z děl světových autorů pak skladby Wolfganga Amadea Mozarta (symfonická tvorba), Richarda Wagnera (předehry k operám), Gustava Mahlera (Symfonie č. 1, 4, 6 a 7), Petra Iljiče Čajkovského (Symfonie č. 4 a 6, suite z *Louskáčka*) a Hectora Berlioze (předehry a symfonie). V menší míře jsou zastoupeni další domácí autoři – Vítězslav Novák, Otakar Ostrčil, Josef Suk, jednou skladbou pak i V. V. Šak (*Skladba pro orchestr se sopránovým sólem*), Václav Vačkář (*Elegie*) či Rudolf Vohánka (oratorium *Mistr Jan Hus*).

Zajímavá je i statistika repertoáru první sezóny Šakovy filharmonie, která ukazuje, kolika tituly jsou jednotliví autoři zastoupeni: Smetana (17), Dvořák (15), Beethoven (11), Fibich (7), pět dílů byli zastoupeni Čelanský, Foerster a Wagner, čtyřmi Berlioz, Čajkovskij, Mahler a Mozart, třemi Glazunov, Novák, Saint-Saëns, Richard Strauss, dvěma Bruckner, Grieg, Jareš, Liszt, Schubert, a jedním titulem Bizet, Bruch, Debussy, Grófe, Haydn, Heiler, Horák, Josefovič, Kvapil, Mendelssohn, Ostrčil, Polívka, Rossini, Sibelius, Stravinskij, Suda, Suk, Šak, Tartini, Vačkář, Vohánka, Volkmann a Weingartner. Některé skladby byly zařazovány opakovaně, většinou v rozmezí dvou až čtyř provedení. Výjimkou byly Dvořákovy *Slovanské*

30) ŠAK, Vladislav V.: *Dva dopisy*. Praha: Presto, 1920 (duben), s. 2.

31) Tamtéž.

32) Tamtéž, s. 5.

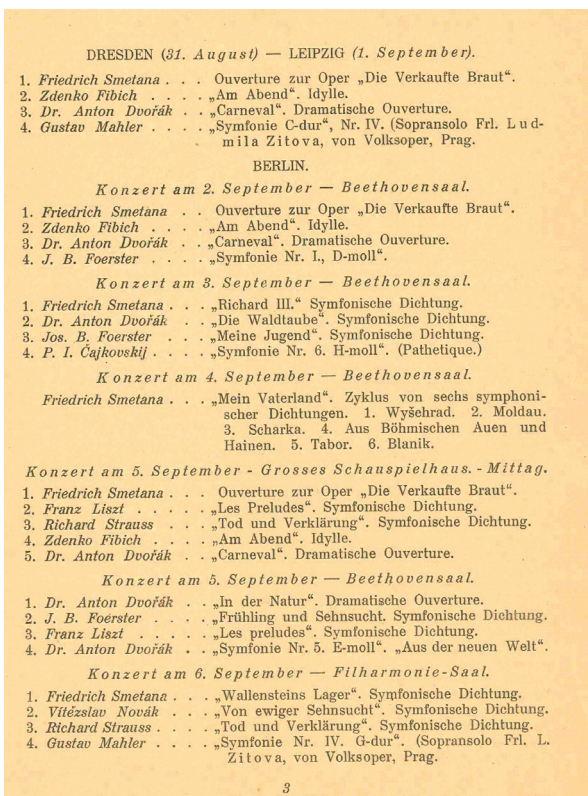
tance (řada I. osmkrát, řada II. desetkrát) a Smetanova *Má vlast* (jako celek zazněla jedenáctkrát).³³

Začátkem září 1920 podnikla Šakova filharmonie koncertní turné do Berlína a Drážďan, kde hrála českou hudbu a odkud přivezla řadu nadšených kritik. I to však bylo zneužito proti ní.

V sezóně 1920/1921 filharmonie zápasila s rostoucími nesnáze při pronajímání koncertních síní, s bojkotem tisku a financemi. I přesto uskutečnila podzimní koncertní cyklus ve Smetanově síni (23) a současně odpolední koncerty v Plodinové burze (20), dva koncerty ve Stavovském divadle a při zájezdu na Moravu po jednom koncertu v Brně a v Moravské Ostravě. Velkou nadějí se pro Šakovu filharmonii stalo otevření koncertního sálu v paláci Lucerna, pro nějž byla angažována na několik koncertů v týdnu. Provedla zde sérii zahajovacích koncertů od 25. prosince do 30. prosince 1920

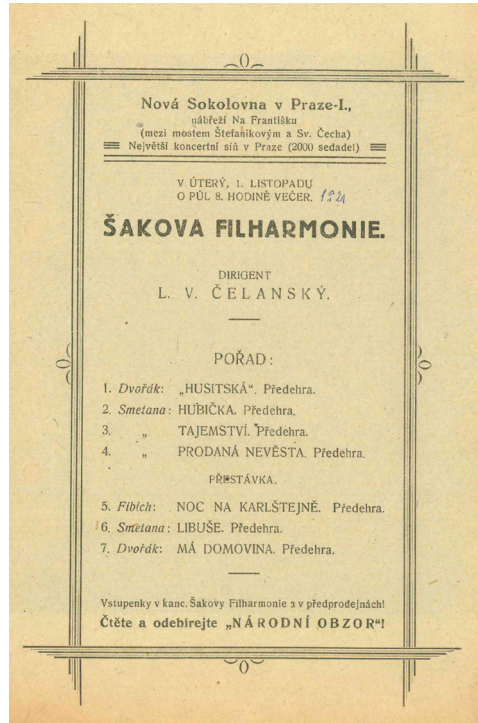
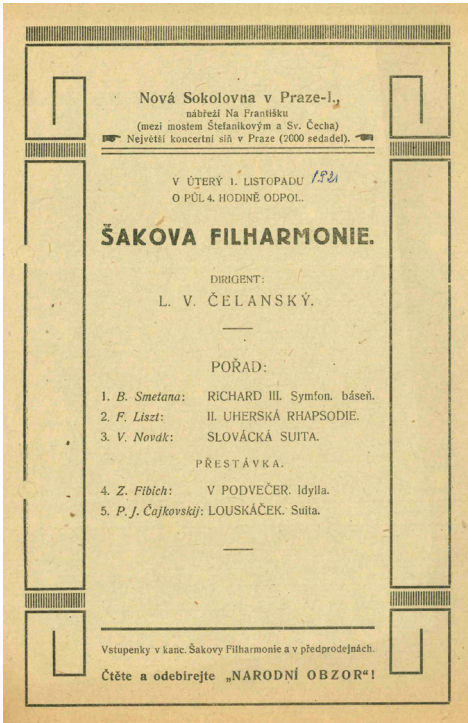
a dále zde hrála téměř denně (někdy i dvakrát – odpolední a večerní představení) až do začátku března 1921. Koncerty v Lucerně dirigovali převážně L. V. Čelanský, Karel Nedbal a V. V. Šak. V lednu zde hostoval též Alexander Zemlinsky (19. 1.), Pavel Stefanov (24. 1.) Jožka Charvát (29. 1.), José Eibenschütz (31. 1.), v únoru Georges Zaslavskij, (4. a 27. 2.), Gustav Roob (12. 2.), George Szell (18. 2.), Antonín Barták (20. 2.), Pavel Stefanov (27. 2.) a Oskar Nedbal (28. 2.). Následně Šakova filharmonie pod taktovkou V. V. Šaka provedla svůj Jarní cyklus dvanácti symfonických koncertů ve Smetanově síni (od 10. března do 26. května 1921) a několik příležitostných koncertů mimo cyklus. Ve dnech 18. až 22. dubna 1921 podnikla další zájezd na Německa, kde vystoupila v Hamburku a v Berlíně.

Od konce dubna do poloviny května se rovněž konaly několikrát v týdnu odpolední i večerní promenádní koncerty na Žofíně (23) a návazně promenádní koncerty na Letné

Concert programming for the Šak Philharmonic concert tour of Germany in 1920. NM-ČMH, Estate of V. V. Šak. / **Celkový program koncertního turné Šakovy filharmonie do Německa v roce 1920.** NM-ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

33) Samostatně byly navíc hrány části: *Vltava* dvakrát, *Šárka* jedenkrát, *Z českých luhů a hájů* dvakrát. Viz přiložená repertoárová tabulka uveřejněná in: ŠPIDRA-ODCHÁZEL, *Šakova filharmonie*, op. cit.

The last concerts of the Šak Philharmonic, 1 November 1921 at the new Sokol hall. NM–ČMH, Estate of V. V. Šak. / Poslední koncerty Šakovy filharmonie 1. listopadu 1921 v Nové Sokolovně. NM–ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

(19), které trvaly až do 28. června. Pětkrát orchestr spoluúčinkoval též na koncertech organizovaných Dělnickou olympiádou.³⁴ Taktovky se většinou ujímal V. V. Šak střídavě s Jožkou Charvátém. Charvát také dirigoval sedm populárních koncertů v Lucerně od 1. do 7. září 1921, jimiž Šakova filharmonie zahájila svou třetí sezónu.

Začátkem září 1921 byl vydán tiskem celkový program nové sezóny 1921/1922. Náročná dramaturgie s plánovanými hostujícími dirigenty však už hluboce přesahovala Šakovy skutečné finanční možnosti. Přes četná vystoupení se finanční situace orchestru výrazněji nezlepšila. V říjnu vystoupila Šakova filharmonie třikrát ve Smetanově síni a jedenkrát v Lucerně. Posledními hostujícími dirigenty byly Hans Pfitzner (1869–1949) a Franz Schreker (1878–1934). Slavnostní koncert k výročí republiky 28. října, na němž L. V. Čelanský řídil *Mou vlast*, se uskutečnil v čerstvě vybudovaném sále Nové Sokolovny Na Františku, která se měla stát novým působištěm orchestru. Hrála zde v časovém rozmezí 28. října až 31. října 1921 celkem pětkrát v tzv. řadě Lidových koncertů.

³⁴ První dělnická olympiáda v Praze pořádaná v červnu 1921 Dělnickou tělovýchovnou jednotou měla řadu doprovodných akcí, včetně koncertů.

Naposledy Šakova filharmonie vystoupila v Praze 1. listopadu 1921 a poté dle tradovaných poznatků zanikla bez formálního rozpuštění.³⁵ Šakův idealistický podnikatelský záměr, který nenašel podporu státu, skončil ve znamení žalob o nedoplatky platů u pracovních úřadů a soudů. Původní Umělecký klub však i nadále pořádal různé menší hudební produkce.³⁶

Po zhroutilí podnikatelské dráhy V. V. Šak pohostinsky dirigoval v Drážďanech, Hamburku a Berlíně a dále vystupoval jako klavírista na četných komorních koncertech. Od roku 1925 byl dirigentem orchestru Ústecké filharmonie. S ní koncertoval v pohraničních oblastech naší republiky s převahou německy mluvícího obyvatelstva a podnikl i velké turné po Německu. V letech 1926–29 se stal šéfdirigentem filharmonie v Sofii. Orchesterální koncerty se odbývaly v Královském divadle v Sofii. Na několika programech Sofijské filharmonie se v té době objevuje také Šakova skladba *Sinfonieta*, op. 2. Vedle dirigentské činnosti zde Šak vystoupil na celé řadě komorních koncertů jako klavírista. Roku 1931 byl dirigentem lázeňského orchestru v Karlových Varech a řídil především jeho pražské koncerty, jak dokazuje dochovaná tisková dokumentace v Šakově pozůstalosti. Ve třicátých letech několikrát pohostinsky působil v Německu a Lotyšsku.

Orchesterální koncert řízený Šakem 11. dubna 1933 ve Smetanově síni pod názvem Orchester nezaměstnaných hudebníků s podtitulem Orchester Uměleckého klubu byl začátkem pokusu o obnovení Šakovy řídicí činnosti. Současně však byl vydán program s provoláním nového orchestru s názvem Pražská filharmonie. Ani tentokrát však Šakův záměr nevyšel.

V úterý dne 11. dubna 1933
Začátek o 8. hodině večerní

Smetanova síň

Slavnostní zahajovací
KONCERT
ORCHESTRU
NEZAMĚSTNANÝCH HUDEBNÍKŮ
(ORCHESTR UMĚLECKÉHO KLUBU)

Dirigent:
V L A D. Š A K

P o ř a d :

1. A. Dvořák: Symfonie č. 5, e-moll, op. 95. (z nového světa)
a) Adagio. - Allegro molto. b) Largo. c) Molto vivace.
d) Allegro con brio.
P ř e s t á v k a.
2. P. Čajkovskij: Symfonie č. VI, h-moll, »Pathetická«, op. 74.
a) Adagio. - Alle ro non troppo. b) Allegro con grazia.
c) Allegro molto vivace. d) Adagio lamentoso.
3. P. Čajkovskij: Ouvertura »1812« (Solemnelle).

Programme of the opening concert of the renewed Orchestra of the Artists' Club on 11 April 1933 in the Smetana Hall. NM–ČMH, Estate of V. V. Šak. / **Program zahajovacího koncertu obnoveného Orchestru Uměleckého klubu dne 11. dubna 1933 ve Smetanově síni.** NM–ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

35) Termín posledního koncertu uvádí např. REITTEREROVÁ, Vlasta: Šakova filharmonie, in: *Český hudební slovník osob a institucí* [online], dostupné z: https://slovník.ceskyhudebnislovník.cz/component/mdictionary/?task=record.record_detail&id=4995 [cit. 2025-05-23]. Informaci o rozpuštění Šakovy filharmonie uvádí BEČVÁŘOVÁ, *České kořeny bulharské matematiky*, op. cit., s. 148. V rozporu s tímto údajem se v pozůstalosti V. V. Šaka nachází několik koncertních programů z června 1925, kdy na mimopražských koncertech účinkuje Šakova filharmonie pod taktovkou V. V. Šaka nebo Františka Krajčíčka – např. Luhačovice 14. června 1925 – koncert dopolední, odpolední a večerní. NM–ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

36) Stejně tak je dochován program koncertu 20. března 1924 ve Smetanově síni, kde Šak diriguje orchestr pod názvem Orchester Uměleckého klubu.

Už během léta se hudebníci bouřili kvůli nedodržení smluvené výše gáže. Těleso se od 1. září 1933 přejmenovalo a vystupovalo pod názvem Pražský filharmonický orchestr. Neprehlednou situaci vytváří vznik nového Pražského symfonického orchestru (PSO), o němž se tvrdí v druhém dílu *Dějiny české hudební kultury*, že: „*Těleso se našťestí po odchodu svého manažera [rozuměj V. V. Šaka] zcela nerozpadlo, přijalo nový název Pražský symfonický orchestr a v neposlední řadě i díky provozní zdatnosti svého dirigenta Rudolfa Pekárka přežilo počáteční krizi.*“³⁷ Skutečně 21. října 1933 vyšlo v *Národních listech* svolání, že nový Pražský symfonický orchestr vznikl z Pražského filharmonického orchestru. Zřejmě část hudebníků přešla do nového orchestru, avšak od 5. listopadu 1933 provozuje Šak opět koncertní činnost s orchestrem pojmenovaným Pražská filharmonie, která po dvouletém působení ukončila svoji činnost koncertem v Kutné Hoře 17. dubna 1935.³⁸

Další Šakovou organizační činností bylo založení a vedení Svazu umělců v Praze v roce 1934. Ovšem neustálé kritiky snášející se na jeho hlavu (ať už oprávněně či nikoliv) ho vedly k pocitu, že pro něj není v Čechách místo. Proto roku 1939 přijal nabídku k dirigování lázeňského orchestru Liepājas Filharmonija v Lotyšsku.

Pražskou filharmonii se Šak pokusil znovu vzkřísit ještě dvakrát pod názvem Pražský filharmonický orchestr, a to v letech 1941–43, a opětovně v letech 1945–48. V sezóně 1942/43 měl tento orchestr dvanáct koncertů ve velkém sále Lucerny, v sezóně 1945/46 pak čtrnáct koncertů ve Smetanově síni. Další koncerty se uskutečnily mimo Prahu (Mělník, Německý Brod, Čáslav, Kolín, Louny, Kostelec nad Černými Lesy aj.).

SMETANOVA SÍŇ
V neděli dne 24. února 1946
Začátek ve 4 hod. odpoledne
PRAŽSKÝ FILHARMONICKÝ ORCHESTR

— Karikatura bulharského akad.
malíře Alexandra Dobinova

dirigent
VLADISLAV V. ŠAK

Pořad:
Gustav Mahler: / symfonie
B. Smetana: Vltava
Z. Fibich: V podvečer
A. Dvořák: Vodník

Vstupenky u pokladny Obecního domu, u Truhářské a v sekretariátě
Pražského filharmonického orchestru, Praha II, Krakovská ul. 9. Tel. 211-32.

Programme of the Prague Philharmonic Orchestra, 24 February 1946 in the Smetana Hall. NM–ČMH, Estate of V. V. Šak. / Program Pražského filharmonického orchestru 24. února 1946 ve Smetanově síni. NM–ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

37) *Dějiny české hudební kultury 1890–1945*, II. díl. Praha: Academia, 1981, s. 15.

38) Svědčí o tom programy dochované v Šakově pozůstalosti. S názvem „Pražská filharmonie“ se v tisku zachází často nepřesně a užívá se jako název pro celou dobu činnosti Šakova orchestrálního tělesa.

SMETANOVA SÍŇ OBECNÍHO DOMU HL. MĚSTA PRAHY

V pátek dne 9. dubna 1954 o 19:30 hod.

SYMFONICKÝ ORCHESTR RK
ministerstva zdravotnictví

DIRIGENT

VLADISLAV V. ŠAK

A. DVORÁK: Serenáda E-dur E. GRIEG: Peer Gynt, suite
P. I. ČAJKOVSKÝ: Romeo a Julie K. GOLDMARCK: Sakuntala
FR. LISZT: Les préludes

*Vstupenky po Kčs 10⁻, 9⁻, 8⁻, 7⁻ a 6⁻ u pokladny Obecního domu
Objednávka vstupenek: s. Fr. Chochola, Ministerstvo zdravotnictví, Praha XII,
Korunní tř. 98, telefon 22-41-25.*

Invitation to a concert of the Symphony Orchestra of the Ministry of Health, 9 April 1954 in the Smetana Hall. NM-ČMH, Estate of V. V. Šak. / **Pozvánka na koncert Symfonického orchestru** ministerstva zdravotnictví 9. dubna 1954 ve Smetanově síni. NM-ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

Před ukončením své aktivní činnosti v sezóně 1953/1954 Šak řídil Symfonický orchestr VTS³⁹ a Symfonický orchestr ministerstva zdravotnictví v Praze, s kterými též několikrát vystoupil ve Smetanově síni.

Z tohoto období se v Šakově pozůstalosti dochovalo jen velmi malé množství dokumentů. Přínosem je proto nález archivní složky v Archivu Kanceláře Prezidenta republiky s žádostí V. V. Šaka o umístění ve státních symfonických orchestrech s přiloženým vlastním životopisem a korespondencí.⁴⁰

Vladislav V. Šak byl též hudebním skladatelem, avšak jeho díla jsou dnes téměř neznámá. Je autorem opery *Karmela* na libreto Vladislav Šaka st., orchestrální skladby *Zlatý pták* s podtitulem „*Pohádka v tónech*“ (1915), symfonické básně *Noc* (1915), *Symfonie h moll* (1923), skladby pro orchestr se sopránovým sólem *Ave Maria* (1919), *Sinfoniety* op. 2 (1928), orchestrální skladby *Valse triste* (1948), dechového kvintetu (1958). Napsal řadu písní a klavírních skladeb, např. písňový cyklus *Noc* s průvodem orchestru (1913) a dvě písně pro bas a orchestr *Láska* (1915). Z komorní tvorby zmiňme klavírní cyklus *Z venkova* (1914), čtyřvětý cyklus pro housle a klavír *Mládí* (1915), melodram s klavírem *Hoch, který si hraje* (1919), písně s klavírem *Přišla ke mně láska* (1918), *Písně* op. 20 (1929), klavírní

³⁹⁾ Orchester V. T. S. = Vývojového podniku těžkého průmyslu.

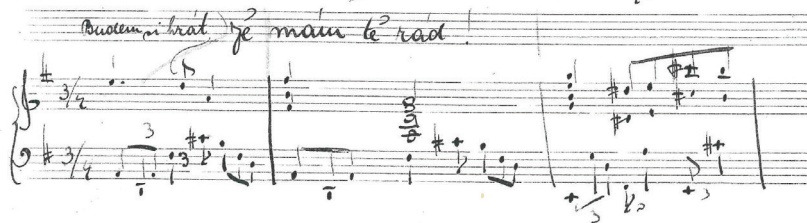
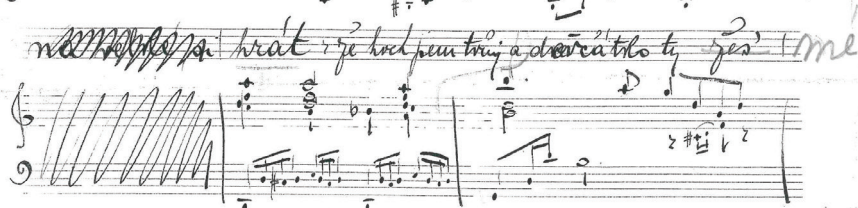
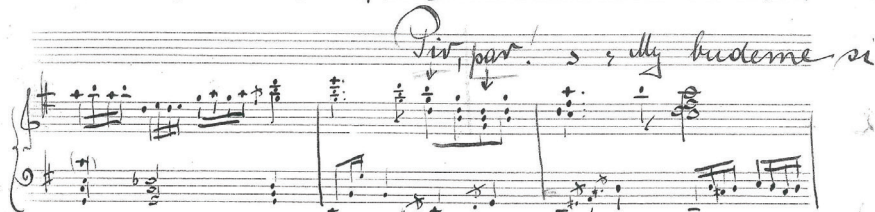
⁴⁰⁾ Šakovu složku objevil Viktor Velek a pod jeho vedením vznikla v roce 2024 na Fakultě umění Ostravské univerzity bakalářská práce – POULOVÁ, Anna: *Šakova filharmonie, fenomén mezi pražskými symfonickými orchestry*, která tuto archivní složku vytěžila. V. V. Šak: Žádost o umístění ve symfonických orchestrech, in: Fond Kanceláře prezidenta republiky, inv. č. 2620, sign. 304485/E, kart. 704.

Koncertní
1 C 203

Hoch, který si hraje

Vladislav Šak

ročen 1919.

Sample autograph of a composition by Vladimír V. Šak – first page of the melodrama *Hoch, který si hraje* (A Boy at Play, 1919). NM-ČMH, Estate V. V. Šak. / Ukázka autografu Vladimíra V. Šaka – první strana melodramu *Hoch, který si hraje* (1919). NM-ČMH, Pozůstalost V. V. Šaka.

skladby *U muziky* (1914), *Noc* (1914), cyklus *Marionetky* (1929), *Smuteční pochod D dur* (1937), *Dvě arabesky pro klavír* (1947) či dětský cyklus pro klavír *O Rafince* (1962). Řadu prací prý úmyslně zničil, k některým se ale vrátil opakovaně, o čemž svědčí například skici k *Ave Maria* z různých let. V tiskové dokumentaci Šakovy pozůstalosti se nachází několik programů koncertů, kde byla jeho díla uvedena.⁴¹

Vladislav V. Šak zemřel v Praze roku 1977, pochován je na Vyšehradském hřbitově (oddělení 14, hrob č. 4). Jeho pozůstalost byla zakoupena do Českého muzea hudby v roce 2000. Fond zpracovaný zatím pouze v 1. stupni evidence obsahuje celkem třicet fascikulů materiálů převážně listinné povahy. Jednotlivé druhy materiálů – doklady, korespondence odeslaná i přijatá, pracovní deník, rukopisy nenotové i notové, plakáty, programy, kritiky, noviny i novinové výstřižky, časopisy a jejich separáty, knihy, nototisky a ikonografie – jsou obsahově provázány (např. deníkové záznamy glosují dění archivované v novinách, odkazují na korespondenci apod.). Pozůstalost neobsahuje žádné doklady ryze soukromé povahy, vše je soustředěno k vlastní pracovní činnosti či bližším přátelským vztahům s autory a kolegy. V oddíle „doklady“ jsou zařazeny i celé konvoluty příloh ze soudních jednání včetně korespondence, která sloužila jako důkazní materiál. V. V. Šak si pečlivě pořizoval kopie všech důležitých záznamů, k nimž se rovněž vyjadřoval ve svém deníku. Ten má podobu jednotlivých lístečků s denními záznamy psanými strojem, kde jsou glosovány události jak osobního, tak i celosvětového významu.⁴² Obsah jeho odeslané korespondence je dochován na strojopisných kopiích v počtu 262 kusů. Významná je korespondence přijatá (1 262 kusů), která obsahuje kromě dopisů českých dirigentů, skladatelů a hudebních podnikatelů i dopisy zahraničních umělců (Rafael Benedito, Arnold Capleton, Norbert Salter, Hugo Wolf, José Eibenschütz, Leo Blech, Herold Holt či Hypolit Bohm). Cenná je též tisková dokumentace v celkovém počtu 1 175 kusů. Zdrojem množství poznatků budou i pečlivě sbírané novinové výstřižky s kritikami a vlastními přípisy a další materiály. Pozůstalostní celek je tak mimořádně cenným příspěvkem k obrazu českého hudebního života první poloviny 20. století očima V. V. Šaka.

Adresa: doc. PhDr. Věra Šustíková, Ph.D., Katedra hudební teorie HAMU,

Malostranské nám. 13, 110 00 Praha 1, Česká republika

E-mail: verasustikova49@gmail.com

41) Například 13. září 1914 klavírní cyklus *Z venkova*, 20. prosince 1915 *Lístek do památníku R. Zikovi*, 7. dubna 1916 *Láska* (dvě písně s orchestrem), různé výběry z písňového cyklu *Noc* (např. 7. listopadu 1914, 10. září 1916, 1. dubna 1917, 22. července 1917, 21. října 1917, 9. června 1918, 19. prosince 1918, 2. ledna 1919, 20. května 1920). *Sinfonietta* op. 2 zazněla několikrát v Rize (11. března 1928, 18. března 1928 a 25. listopadu 1928), klavírní *Pierrot* 12. února 1932 v Bernu. Na domácích pódiích byly hrány skladby *Marcia funebre* op. 7 (29. června 1937), *Markýz de Gorgonzola* z klavírního cyklu *Marionetky* (21. listopadu 1938 a 1. května 1947). Z orchestrálních skladeb zazněla ještě přepracovaná *Ave Maria* pro orchestr a mezosoprán (23. dubna 1947 a 4. října 1947). Další provádění není zatím známo.

42) Anna Poullová ve zmiňované bakalářské práci (POULOVÁ, *Šakova filharmonie*, op. cit.) uvádí v poznámce 8: „Informaci o zničení osobních deníků V. Šaka získala paní doktorka Šustíková od Šakovy manželky.“ V hlavním textu na s. 5 ovšem z této informace vyvodila závadějící závěr, neboť zde píše: „Cenným zdrojem by byly Šakovy deníky, které se však v pozůstalosti nedochovaly, neboť byly zničeny.“